

Gida didaktikoa Zinemaren eta Giza Eskubideen Gelak

AMORES QUE MATAN

Koordinazioa: Montehermoso Kulturuneko Ikusizko Arteen Arloa
Gasteizko Udala

Giden egileak: Elisenda Polinyà eta Conchi San Martín Zinhezbarako

Aurkibidea

1. Zinema eta giza eskubideak	1. or.
1.1 Hitzaurrea	
1.2 Giza eskubideak	
2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolal	6. or.

3. Genero-indarkeria	9. or.
3.1 Generoa eta patriarkatua	
3.2 Genero-nortasunek ezinegon sortzen dutenean	
3.3. Genero-indarkeriaren kontzeptua eta ezaugarriak	
3.4. Genero-indarkeriari buruzko mitoak eta interpretazio okerrak	
3.5. Hedabideak eta genero-indarkeria	
3.6. Gehiago jakiteko baliabideak	

4. Irudietan murgilduz: filmearen balioespena	23. or.
4.1 Laburmetria	
4.2 Fitxa teknikoa eta sinopsia	
4.3 AMORES QUE MATANen une garrantzitsuenetako batzuk	
4.4 Zinema-hiztegia	

5. Zinema, Giza eskubideake eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak	29. or.
5.1 Bai ala ez indarkeriari?	
5.2 Aurkitu nork jo zaitue	
5.3 Nesken gauzak	
5.4 Ezetz esaten jakitea, kontu txarrik gabe	
5.5 A ze beldurra!	

6. Egizu zerbait	47. or.
7. Gehiago jakiteko	49. or.
8. Peters-en mapa	64. or.

Harremanetan jartzeko: Zinhezba
Programa Zuzendariak:
Helena González
Nieves Prieto

Tel.: 945 278 676
info@zinhezba.org

1. Zinema eta Giza Eskubideak

1.1 Hitzaurrea

Zinemari eta giza eskubideei buruzko gela hauetan parte hartuko duten haur eta gazte gehienek azkenaldian zinera joateko aukera izango zuten edo, gutxienez, beren film gogokoenen DVDren bat etxean ikusteko aukera izango zuten. Zineen karteldegiek proposamenen aukera eskaintzen digute generoei eta tematikei dagokienez, arrazoi komertzialengatik gehienak iparramerikarrek ekoitzirikoak badira ere, "entertainment industry" deituriko arloan nagusi baitira, hots, "entretanimenduaren industrian".

Irabazi-asmorik gabeko elkartea dugu Zinhezba; neska-mutilen artean ezaguna eta ohikoa da, eta ikus-entzunezko euskarri bihurtzeko ideiarekin sortu zen, zine-areto gehienek ahaztuta duten genero batera hurbiltzeko gune izateko: Giza Eskubideen Zinema, entretenitzeko errealitatez gain gogoeta egiteko errealitateak ere eskaintzen dizkiguna. Uste dugu ondo dagoela tarteka zinera dibertitzera eta ebaditzera joatea, baina beharrezkoa da, halaber, istorio eta problematikei aurrez aurre begiratzea, urrunekoak izanagatik ere gero eta gehiago hartzen baikaituzte eraginpean mundu globalizatu honetan. Ahalegin txiki bat eskaintzen dugu aldatzen ari den eta bertako kide garen mundu hori ulertu eta hobeto ezagutzeko.

Zinema arma boteretsua da horretarako: mugimenduan dagoen argia gure erretinatik sartzen da gure garunera, emozioa eraginez eta gure imajinarioan beste errealitate bat finkatuz. Ikus-entzunezko bitartekoek, ezaugarritzat dituzten hizkuntza motak tarteko, gaitasunak estimulatzeko, globalizatzeko, sintetizatzeko, harremanak ezartzeko eta informazioak prozesatzeko, eta ikasteko beste bide baten garapena dakar horrek. Ikasleak, gero eta neurri handiagoan gainera, sozializatu egiten dira ikus-entzunezkoen eta informatikaren arloko bitarteko eta teknologien bidez, sarritan indarkeriazko edukiak biltzen dituztenak. Kontzientzia kritikoa sortzea beharrezko erreminta gertatzen zaie jasan behar dituzten irudi negatiboen bonbardaketa etengabetik babesteko.

Hori horrela, giza eskubideetan oinarrituriko hezkuntza (GEH) bultzatzen dugu, hots, prozesu bat, horren bidez pertsonak beren eskubideei buruz eta besteen eskubideei buruz ikas dezaten, ikaskuntza interaktibo eta parte-hartzaile baten esparruan. Giza Eskubideetan oinarrituriko Hezkuntzak jarriren eta jokabideen aldaketa du aztergai, baita jakintzen eta informazioaren trukearen sustapena ere, eta hori guztia bakearen aldeko kultura batera bideratuta.

Komunikabideei esker iristen zaizkigun informazioek mundu osoan eskubide horiek izaten dituzten etengabeko urraketek buruz ohartarazten digute, mundu horrek blokeatu egiten baikaitu sarritan. Informazio zatikatu eta berehalako horren aurrean, giza eskubideetan oinarrituriko prestakuntza sakona proposatzen dugu, prestakuntza horren garrantziaz kontzientziatu eta ekintzarako motibatuzko, gizarte-sektore guztiak inplikatzeko hori aldarrikatzeko: hezitzaileak, gurasoak, gazteak, juristak, artistak, gizarte-hezitzaileak, sindikalistak: Giza eskubideak guztientzat dira eta guztien artean defendatzekoak dira.

1.2 Giza eskubideak

Justiziazko gutxieneko eskakizun moralak

Giza eskubideak edozein gizakik gizaki izateagatik galda ditzakeen oinarritzko eskakizunak dira, eta eskakizun horiek ezinbestean bete beharrekoak dira, gizaki moduan garatzeko oinarri-oinarritzko premiak edo beharrianak direlako. Funtsezko eskubide horiek gabe nekez egin daiteke bizimodu duin bat. Gizakiarentzat hain beharrezkoak direnez, honela izendatzen ditugu:

- **Unibertsalak:** gizaki guztiei aitortu behar zaizkie, inor baztertu gabe. Gizaki guztiei gizaki direla aitortuz bermatu behar zaizkien gutxieneko eskakizunak dira.
- **Lehentasunezkoak:** beste eskubide batzuekin gatazka sortuz gero lehentasunez babestu behar direlako.
- **Negoziatu ezinezkoak:** inongo gizarteak ezin dizkie bere kideei eskubide horiek ukatu. Adibidez, gizarte batek une jakin batean herritar guztien "eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak" betetzeko beharrezko baliabideak ez baditu, ezin du egoera hori besterik gabe onartu, gauzak aldatzea ezinezkoa dela argudiatuta; aitzitik, ahalegin guztiak egin behar ditu beharrezko baliabide guztiak lortzeko eta banatzeko, guztiek beren eskubideak erabiltzeko modua izan dezaten.

Gainera, gizarte guztiek lagundu behar lukete mundu osoan gizaki guztien eskubideak errespetatu daitezen, beren gizarte edo herrialdea edozein dela ere.

Hitz gutxitan esanda, giza eskubideak JUSTIZIAZKO GUTXIENEO ESKAKIZUN MORALAK dira, eta eskakizun horiek bete egin behar dira, horiek gabe ezin baita bidezko gizarte bat eta bake eta armoniazko mundu bat eraiki.

Giza eskubideen belaunaldiak

Giza eskubideak pixkana-pixkana aitortu eta onartu dira historia zehar, oraindik amaitu ez den ikaskuntza moraleko prozesu baten bitartez. Prozesu horretan bereiz ditzakegun hiru aldi edo aro nagusiei giza eskubideen "hiru belaunaldiak" esaten diegu.

- **Lehen belaunaldia: Askatasunerako eskubideak**

"Lehenengo belaunaldia" eskubide zibil eta politikoena da. XVI. mendearen hasieratik burgesia Antzinako Erregimenari aurre egin eta honako eskubideak aldarrikatzen hasi zen: bizirako eta segurtasun fisikorako eskubidea, pentsatzeko eta iritzia askatasunez adierazteko eskubidea, norberaren herriko gobernuan parte hartzeko eskubidea, legezko arrazoirik gabe atxilotua ez izateko eskubidea, inpartzialtasun-bermeekin epaitua izateko eskubidea, jabetza izateko merkataritzan askatasunez jarduteko eskubidea eta abar. Oro har, esan dezakegu eskubide horiek oinarritzko balio moral bat dutela gidari: askatasuna.

- **Bigarren belaunaldia: berdintasunerako eskubideak**

"Bigarren belaunaldia" eskubide ekonomiko, sozial eta kulturei dagokie; adibidez, lanerako eta bidezko soldata izateko eskubidea eta etxebizitza, osasuna, hezkuntza, kultura, erretiro-saria eta abar izateko eskubidea.

Eskubide horiek batez ere langileen mugimenduak aldarrikatu ditu azken mende hauetan. Horien bidez benetako laguntza edo babesa eman nahi zaie lehenengo belaunaldikoei; izan ere, eskubide zibilak eta politikoak nekez erabil daitezke, gutxieneko sarrera ekonomiko batzuk, gaixotasunei aurre egiteko laguntza edo gutxieneko kultura-maila izan ezean. Era horretako eskakizunak onartu ahala pentsamolde berri bat zabaltzen hasi zen; horren arabera, estatuaren eginkizuna ez zen besterik gabe ordena publikoa eta kontratuak betetzea, baizik eta modu positiboan jardutea, lehenengo belaunaldiko eskubideak bakar batzuen mesederako bakarrik izan beharrean denon esku egon zitezen. Horregatik, esaten dugu bigarren belaunaldi horretako eskubideak berdintasunerako eskakizunen multzoan sartzen direla.

- **Hirugarren belaunaldia: Elkartasunerako eskubideak**

“Hirugarren belaunaldiko” eskubideen arabera gizaki guztiek dute eskubidea ingurune osasuntsu batean jaio eta bizitzeko. Kutsadura eta zaratarik gabeko ingurune batean eta bakean dagoen gizarte batean jaio eta bizitzeko eskubidea ere badute. Eskubide horiek ez dira oraindik nazioarteko adierazpen batean jaso, baina aurrekoak bezain funtsezkoa dira: izan ere, kutsatutako ingurune batean edo gerra dagoen leku batean bizi denak nekez erabil ditzake lehenengo eta bigarren belaunaldietako eskubideak.

Nazioarteko elkartasuna funtsezkoa da hirugarren belaunaldiko eskubideak erabili ahal izateko. Nola lor liteke ingurumeneko kutsadura kentzea, herrialde batzuek ez kutsatzeko konpromisoa hartu arren, beste batzuek hartzen ez badute? Nola lor liteke gerrak betiko amaitzea, herrialde guztiek arma-trafikoa kontrolatzeko konpromiso tinkoa hartzen ez badute?

ESKUBIDEAK MUNDUAN ETA TOKI BAKOITZEAN ERRESPETATZEA

Eskubide zibil eta politikoak

Arlo horretan erdietsi den lorpenik handiena esklabotasuna ezeztatzea izan da, mundu osoan jarduera hori egiteko debekua betetzen den neurrian behintzat. Aipaturiko debekua 1956ko irailaren 7ko nazioarteko hitzarmen baten bidez ezarri zen. Hala ere, gaur egun herrialde askotan oinarritzko eskubideen urraketa sistematikoa eta masiboa da: torturak, desagertzeak, legez kanpoko atxilotetak, presoek tratatu txarrak ematea, emakumeen bazterketa eta abar.

ONUren ahaleginak

Berez, nazioarteko komunitateak hartu behar luke bere gain bortxaketa horiek salatzen eta beharrezko neurri eraginkorrak hartzeko ardura, ONUren bitartez (horren helburu nagusia giza eskubideen babesa eta sustapena baita), oinarritzko askatasunak errespetatzen ez dituzten gobernuek beren jokabidea zuzen dezaten. Baina, jakina, erakunde horrek ezingo du ezertxo ere lortu, baldin eta askatasun horiek errespetatzen dituztela dioten herrialdeek laguntza material eta morala ematen ez badiote. Esperientziak erakusten digunez, nazioarteko erakundeek giza eskubideak errespetatzen ez dituzten gobernuei presioa egitea oso neurri eraginkorra izan daiteke herrialde horiek giza eskubideen arloan beharrezko berrikuntzak egin ditzaten.

Herritarren ekimenak

Oinarritzko askatasunak sendotzeko beren borondatez zerbait egin nahi duten herritarrek gobernu kanpoko erakundeak (GKE) aukeratu ohi dituzte horretarako; adibidez Nazioarteko Amnistia, Nazioarteko Gurutze Gorria edo beste hainbat, erakunde horiek munduko herrialde askotan ari baitira lanean, eskubide horien bortxaketak salatzen eta biktimei laguntzen.

Gosea

Bigarren belaunaldiko eskubideei dagokienez, honako xehetasunak nabarmendu behar dira. Hirugarren Mundua esaten diogun horretan milioika lagun daude bizirik irauteko gauzarik beharrekoenak ere ez dituztenak. Janari falta, sendatzeko moduko gaixotasunak ezin sendatzea eta analfabetismoa dira munduko arazo nagusietako batzuk. Miseria da munduan gertatzen diren heriotzen arrazoi nagusia, nahiz eta, teknikoki, denon gutxieneko premiak betetzeko aukerak egon. Baina arazoa morala da, ez teknikoa. Azken batean, gizakien arteko elkartasun-ezagatik gertatzen da hori.

Lan-baldintza ezin txarragoak

Gaur egun herrialde askotan badira pertsona asko eta asko, tartean ume ugari, lan-baldintza guztiz osasungaitzetan lan egin behar izaten dutenak, egunean hamabi ordu edo gehiago sartuz, gizarte-segurantzarik edo langabeziarako laguntzarik gabe, eta ia-ia batere eskubide sindikalik gabe. Herrialde aberatsek ez dute hori gertatzeko eragozpenik jartzen, haien enpresak berak baitira herrialde horietan eskulan merkea eta erraza aurkitzen dutenak. Herrialde aberatsetako sindikatuek bai, protesta egiten dute, besteak beste era horretako lanak hartzeak Lehen Munduan lanpostu askoren galera sortzen duelako. Ginebran (Suedia) egoitza duen Lanaren Nazioarteko Erakundea (LANE) ONUren gidaritzapean ari da lanean era horretako arazoei irtenbidea bilatzeko. Hala ere, erakunde horretako herrialdeak arazo horiek konpontzeko beharraz erabat jabetzen ez badira, erakunde horrek bakarrik ezer gutxi egin ahal izango du.

Bakea eta oreka ekologikoa: premia-premiazkoa da elkartasunezko irtenbide bat bilatzea hirugarren belaunaldiko eskubideei dagokienez; salatu beharra dago herrialde aberatsenetako gobernuek ez dutela erabateko konpromisoa hartu kutsadura eta arma-trafikoa kontrolatzeko. Hori dela-eta, enpresa handiek kutsadura sortzen jarraitzen dute eta herrialde pobreetako gerra-gatazketan ari direnek erraz asko aurki ditzakete gerran jarraitzeko behar dituzten armak. Hala eta guztiz ere, ONUren agentzia batzuk eta GKE ugari sekulako ahalegina egiten ari dira natur ingurunea babesteko (ADENA, Greenpeace eta abar) eta beste erakunde batzuk gerra dagoen lekuetatik ihesi doazen errefuxiatuez arduratzen dira (ACNUR, Mugarik gabeko Medikuek, Munduko Medikuek eta abar)

Giza eskubideen aldeko ekintza

- Geure ingurunean

Batzuetan gu geu gara inguruan ditugun pertsonen eskubideak urratzen ditugunak, edo isildu egiten gara beste batzuek hori gure aurrean egiten dutenean. Badira etxekoandre batzuk beren familiako gainerako kideen mespretxua eta ia-ia esklabotasuna jasan behar dutenak. Ume batzuek beren ikaskideen bazterketa eta tratu txarrak jasan behar izaten dituzte. Batzuetan pertsona batzuei utzi egiten diegu eskolako materiala edo beste norbaitenak diren gauzak hondatzen, bidegabekeria bat egiten ari garela pentsatu gabe. Beste batzuetan, berriz, ingurumena zaborrez, zarataz edo kez kutsatzen dugu eta ez gara ohartzen denon eskubideen aurkako zerbait egiten ari garela. Hitz gutxitan, giza eskubideak defendatzeko lehenengo guk geuk errespetatu behar ditugu, gure ingurunean bertan, eta geure buruari galdetu ze bidegabekeria egiten edo onartzen ditugun eta zer egin behar dugun egoera hori nolabait hobetzeko.

Giza eskubideen aldeko ekintzarako jardunbide orokorrak

Giza eskubideak gure ingurunean bete daitezen erne egoteaz gainera, horiek estatuan eta nazioartean sustatzeko egin litezkeen lanetako batzuk adierazi nahi dizkizuegu jarraian:

1. Horien berri ematea: pertsona guztiei ezagutaraztea, beraiek aldarrika ditzaten, eta eskubideak babesten laguntzea.
2. Agintariei eta partikularrei horiek betetzeko exijitzea, horretarako dauden legeko bide guztiak erabiliz: protesta-gutunak, sinadura-bilketa, manifestazioak eta abar.
3. Elkarteak sortu eta horien alde lanean ari diren boluntarioen erakundeetan parte hartzea (ikusi aurkibideko 6. puntua).

Paolo Pellegrin / SABA

2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolak

ZINHEZBA irabazteko asmorik gabeko elkarte da eta zinema, hezkuntza eta bakea bultzatzen ditu.

ZINE, HEZKUNTZA eta BAKEA

Aurreko bi urteetan bezalaxe aurten ere Zinema eta Giza Eskubideei buruzko Eskolak egingo ditugu Euskadiko hainbat eskoletan; orain arte 5.600 ikaslek baino gehiagok parte hartu dute.

Hezkuntza-xedea

Zinema-eskolen helburua pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea da, balioetan heziz, eta horri begira ikus-entzunezko baliabidea hori erabiltzen dugu desberdintasun-egoerei buruzko jarrera kritikoa sustatzeko.

Alde horretatik, gure helburua da beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdintasun guztiak errespetatzeko: sexua, arraza, iritzia, erlijioa eta premiak; giza eskubideen uraketak identifikatzen ikastea eta sufritzen dutenenganako elkartasuna sustatzea; ingurune hurbilean eta hortik kanpo irtenbideak bilatzeko lanean sakontzea eta gizartearen aldatzeko jarrera aktiboa sustatzea.

Honako hau ere egin nahi dugu....

1. Pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea, balioetan oinarritutako hezkuntzaren bidez.
2. Ikus-entzunezko baliabideei buruzko jarrera kritikoa garatzea, irudia ezagupenen unibertsoan txertatu ahal izateko.
3. Zinema-hizkuntza hobeto ezagutzea, sentsibilizazioa eta kontzientziazioa lortu ahal izateko bere adierazpen-baliabideak erakutsiz.
4. Beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdin denari errespetua izateko.

5. Giza eskubideen bortxaketak identifikatzea dagokien eremu guztietan eta sufritzen dutenenganako elkartasuna bultzatzea.
6. Eskubideak eta eskubide-urratzeak bereiztea, eta horretarako munduko eta estatuetako dokumentu eta adierazpen unibertsalak erabiltzea.
7. Giza eskubideen aldeko jarrera positiboak erakusten dituzten albisteak eta informazioak aurkitzea.
8. Leku bakoitzean eta munduan aukera litezkeen irtenbideak hobeto ezagutzea eta ekintza bultzatzea, ikasleen partaidetzaren bitartez.
9. Informazioa emateko hizkuntza eta adierazpideak aztertzea: prentsa, komikiak, zinema, erreportajeak... pertsonen eskubideak urratzea aztergai hartuta.
10. Pertsonen errespetu handiagoa izatea, beren adina, sexua, arraza, iritzia, premia eta kultura edozein dela ere.

Adinak

Zinema-eskolak 8 eta 18 urte bitarteko ikasleentzat eginak dira. Urteko programazioa adin-talde bakoitzarentzat egokitzen dugu, honako multzoak osatuz:

- 8 eta 12 urte artekoak
- 12 eta 16 urte artekoak
- 14 eta 18 urte artekoak
- 16 eta 18 urte artekoak

Zeharkako hezkuntza

Eskola hauetarako giza eskubideekin zerikusia duten hainbat gai proposatzen ditugu; era horretan, irakasleek, hezitzaileek eta ikastetxeetako kideek edukiak gelan landu eta zentroaren proiektuan zeharka sartu ahal izango dituzte irakasgai desberdinen bitartez.

Filma ikusi ondoren (euskaraz eta gaztelaniaz) gizarte-hezkuntzazko tailer bat egingo dugu gogoeta pertsonal eta kolektiboa egiteko; horren osagarri gida didaktikoa prestatu dugu, irakasleek edukiak ikasgelan lantzen jarraitzeko modua izan dezazuen.

Gidaren egitura

Proposamenaren irizpide orokorra filmari buruzko galdera egokiak egiten jakitea da, ematen digun informazio-mota behar bezala balioesteko eta aztertutako arazoei dagokienez duen ikuspegia zehazteko.

Gida didaktikoa filma du abiapuntu eta elkarren osagarri diren 5 atal ditu, era honetan antolatutak:

- Lehenengo atalean zinema, hezkuntza eta giza eskubideak lotzen ditu ZINHEZBAren proposamenaren bidez.
- Bigarren atalean azterketa sozial, politiko, kultural edo ekonomikoa egiten da, landu beharreko gaiaren arabera, eta hori hezkuntzarako erreferentzia-material gisa erabiliko da.
- Hirugarren atalean, hezkuntzaren eta giza eskubideen arteko lokarri den filmaren beraren azterketa egiten da, eta ikus-entzunezko baliabidea hezkuntza-tresna gisa erabiltzen da. Giza eskubideen inguruko gai batzuk lantzeko aukera emango dizueten funtsezko ideiak ateratzen dira. Atal horretan ikus-entzunezko baliabide horri buruzko oinarritzko glosategi bat aurkituko duzue.
- Laugarren atalean jardueretarako proposamen bat egiten dizuegu; helburu zehatzak, aztertu beharreko kontzeptuak, erabili beharreko jardunbideak eta haur eta gazteengan sustatu beharreko jarrerak azaltzen dizkizuegu; aldezturik garbi utzi behar dugu horiek ez direla baliabide berriak, ikasgelan zuen pedagogia-lanerako lagungarri izan daitezkeen jarduera eta iturriak baizik, eta aurrerantzean ere jarraipena izan beharko dutela. Oso garrantzitsua da eskolako hezkuntza-komunitate guztiak bere konpromiso pedagogikoaren bidez Giza Eskubideak defendatzea.
- Gidaren azken atalean bertako gaiak aztertzeko oso baliagarriak iruditzen zaizkigun baliabide batzuk azaltzen dizkizuegu, taldearen jarduerak bere premien arabera egokitu ditzazuen.

3. Genero-indarkeria

3.1 Generoa eta patriarkatua

3.2 Genero-nortasunek ezinegon sortzen dutenean

3.3. Genero-indarkeriaren kontzeptua eta ezaugarriak

3.3.1. Genero-indarkeriaren kontzeptua

3.3.2. Genero-indarkeriaren ezaugarri batzuk

3.4. Genero-indarkeriari buruzko mitoak eta interpretazio okerrak

3.4.1 Erasotzaileari buruz

3.4.2. Biktimari buruz

3.5. Hedabideak eta genero-indarkeria

3.5.1. Erakutsiz ezkutatu

3.5.2. "Hiltzen gaituzten begiak"

3.6. Gehiago jakiteko baliabideak

3.1. Generoa eta patriarkatua

Generoa eta patriarkatua funtsezko bi kontzeptu bihurtu dira, bi arrazoiengatik: batetik, errealitate konplexu bat deskribatzeko eta laburbiltzeko gai dira, eta bestetik, harrera ona izan dute, oro har, komunitate feminista nahiz akademikoan. Kontzeptu horiekin, teoria feministak errealitateari buruz duen ikuskera sartzea lortu du ezagutzari eta diziplina humanistiko zein sozial gehienei buruzko ikuspegi hegemonikoan. Emakumeen gizarte-egoera azaltzeko –edota ezkutatzeko–, “zientzia normalak” dagoeneko ez du jotzen “natura”ren eremu korapilatsura, eta “zer gertatzen da emakumeekin?” galderari erantzuteko gai da.

Generoa edo sexu-generoa honako hau izango litzateke: gizonen eta emakumeen arteko desberdintasun sexualaren eraikuntza soziala. Generoaren kontzeptuak, hasiera batean, ez ditu bi sexuen arteko desberdintasun biologikoak zalantzan jartzen, eta ezta ere, desberdintasun horiek oso garrantzitsutzat jotzen. Ukatzen duena hau da: desberdintasun anatomikoek “izaera sozial” edo karaktere desberdinak eragiten dituztelako ideia. Femeninoa eta maskulinoa kategoria sozialak dira, eta generoaren ikuspegiak kategoria horiek nola eraikitzen diren ikertzera gonbidatzen gaitu, definizio horiek modu antolatuan nola funtzionatzen duten aztertzea (...)

Patriarkatuaren kontzeptuak erakusten duenez –egile batzuek nahiago dute estratifikazio sexualaren sistema edo sexu-genero sistemaren kontzeptua erabiltzea–, desberdintasun fisiologikoen eraikuntza soziala hierarkizazioarekin eta generoen arteko menderapen-harremanekin dago lotuta. Hierarkizazioa da gizarte patriarkal baten ezaugarri nagusia. Eta, ildo horretatik, esan dezakegu patriarkatua dela generoak sortzen dituen. Generoarekin alderatuta, patriarkatuaren kontzeptuaren erabileraren inguruan ez da hainbeste adostasun egon. Hasieran feminismo erradikalak erabiltzen zuen, emakumeen menderapena beste menderapen mota batzuetatik bereizteko. Menderapen horren onuradunak gizonak zirela ere nabarmentzen zuen –geroago, kapitalismoari edo “Sistema”ri gauza bera leporatu zitzaion–. Millettek Politika Sexuala lanean dioenez, emakumeek gizonen baino botere

gehiago duten gizarterik ez da ezagutzen. Beraz, patriarkatua menderapen-sistematik unibertsalena eta urtetsuena dela esan daiteke (Millett, 1995).

Iturria: De Miguel, A. (2003). El movimiento feminista y la construcción de marcos de interpretación: el caso de la violencia contra las mujeres. *Revista Internacional de Sociología -RIS-*, 35 zkia., 127-150. Hemen eskura daiteke:

http://www.mujaresenred.net/news/article.php3?id_article=7

3.2 Genero-nortasunek ezinegona sortzen dutenean

Genero-nortasunen eraikuntza ezin da aztertu nortasun horiek sortzen diren kultura patriarkala kontuan hartu gabe. Nortasunok gizarte-igurikimen eta mandatu bihurtu daitezke: zer espero da gizonezko batengandik mutil jaio izate hutsagatik? Zer espero da emakumezko batengandik neska jaio izate hutsagatik? Presio horiek sozializazioaren bidez gauzatzen dira, eta azkenean, barneratu egiten dira. Horren ondorioz, norbaiten portaera ez baldin badator bat beragandik espero daitekeenarekin, pertsona hori arautik kanpo sentitu daiteke; "anormala" edo arraroa dela pentsa dezake, eta horrek ezinegona sortzen du. Eta pertsona horrek beragandik espero dena egiten baldin badu ere, behartua sentitu daiteke, menderatua. Batzuetan, presioak oso agerikoak dira, eta beste batzuetan ez hainbeste. Orri hauetan zehar, emakumeen genero-nortasunak sortutako ezinegona aztertuko dugu batez ere. Interesgarria izango litzateke, ordea, nortasun horrek gizonengan sortzen dituen gatazkak aztertzea.

Burínek (1990) honela dio: "Emakumeen ezinegonaz hitz egiteak, emakumeei historikoki eman zaien tokiak eragindako ondorioak aztertzearen aldeko jarrera teoriko eta ideologikoa hartzea esan nahi du, eta genero-rolak osasunarentzako arrisku-faktoreak direla konturatzea". Gaur egun, hainbat aldarrikapen formalki onartuta daude (askapen sexuala, amatasuna eta ezkontza zalantzan jartzea, lesbianismoaren aukera, abortatzeko eta diborziatzeko eskubidea, lan-munduan sartzea...). Hala ere, aldarrikapen horiek zirela eta, emakume askok presio ugari jasan behar izan zituzten beren garaian. Zorotzat, histerikotzat, frustratutzat, ama txartzat, gaixotzat edo xelebretzat jotzen zituzten. [...]

Hortaz, beharrezkoa da historia pixka bat aztertzea, ez ahazteko eta gauzak hobeto ulertzeko. Diziiplina psikologikoaren hasieran, emakumeen nortasuna eta ezinegona deskribatzeko 'kezka' etengabea nabarmendu zen. Mendekotasun-egoerak naturalizatzeko asmoz, biologiara jotzen zen sistematikoki. Gauza bera egiten zen beste talde batzuetan: beltzeekin, pobreekin etab. Emakumeari zegokionez, emakumea=natura=ama sexugabea formula erabiltzen zen. XIX. mendean, izugarritzko ahaleginak egin zituzten emakumeen ustezko adimen-gutxiagotasuna modu zientifikoan justifikatzeko. Garuna edo anatomiarekin loturiko alderdietan oinarritzen ziren, eta baita ustezko aurrerapen fisiologikoetan ere. Ondorioz, biologia helmuga bihurtu zen. Emakumeen nortasun 'egokia'ri buruzko diskurtso horri XX. mendearen zati handi batean eutsi zitzaion, eta hobetu ere egin zen. Batez ere amatasunaren rola azpimarratzen zen, eta gainerako rola eginkizun horrekin lotzen ziren (adibidez, emakumea afektuen kudeatzailea zen, eta beti besteak zaintzeaz arduratu behar zen). Genero-mandatuaren ondorioz, emakumeak amatasunari eta besteekin zainketari buruzko sentimendu positiboak eduki behar ditu derrigorrez; ezin du inolako anibalentziarik erakutsi. Gizarteak zigortu egingo du rol horretan huts egiten duen emakumea; rola betetzen duena iraindua izango da -izan ere, edozeinek egin dezake zeregin hori-, eta rola ukatzen duena, berriz, diagnostikatua.

Ez da harritzekoa, beraz, ama patogenoen kontzeptua sortu izana. "Ama"ri etsaitasun- eta oldarkortasun-sentimenduak edukitzea leporatzen zaio, eta sentimendu horiek adituaren aurrean disimulatzea ere bai. Alabaina, diskurtso horien ustezko objektibotasunak sinesgarritasun guztia galtzen du hainbat egoeratan. Adibidez, ama ona eta txarrari buruzko teoriak aldatu egiten dira, lan-merkatura sartzeko premiaren arabera edo 'etxeko eremura'

itzultzeko premiaren arabera -atzeraldi ekonomikoengatik etab.- Horri jarraiki, amak bere seme-alaben garapenarekiko duen erantzukizuna handiagoa edo txikiagoa izan daiteke. (Walkerline, 1992).

Horren ondorioz, izugarritzko anbibalentzia dago emakumeen osasun mentalaren definizioan: emakumea izaki ahul eta hauskortzat jotzen da, eta emakumezkoaren estereotipoak alderdi hauek azpimarratzen ditu: ontzantasuna, pasibitatea, sakrifizioa, mendekotasuna, hunkiberatasuna, besteak zaintzeko gaitasuna... Alderdi horiek aldi berean goratu eta gutxietsi egiten dira. Eta kontrapuntua: arauak hausten dituen emakumea, bere egoera onartzen ez duena, oldarkorra dena. [...] Duela ez hainbeste, osasun mentaleko profesionalak horrelako estereotipoak erabiltzen zituzten diagnostikoak egiterakoan. Adibidez, Broverman eta lankideen (1970) lan klasikoetan azaltzen denez, aipatu profesionalak honela deskribatzen zituzten "psikologikoki" osasuntsu zeuden emakumeak: otzanagoak, ez hain independenteak, ez hain zoriontsuak, errazago manipulatzeko modukoak, ez hain oldarkorrak, ez hain lehiakorrak, errazago hunkitzeko modukoak, ez hain objektiboak, etab. Horren aurrean, gizonen normaltasun psikologikoa azpimarratzen zen.

Alabaina, gero eta ahots kritiko gehiago entzuten hasi ziren. Baker Millerrek (1978) eta Gilliganek (1982), besteak beste, emakumeen ustezko nortasuna egituratzen duten ezaugarri psikologikoak (samurtasuna, hauskortasuna, zalantza, besteengan pentsatzea, mendetasun emozionala, etab.) berriz hausnartzea proposatzen dute. Beraien ustez, ezaugarri horiek emakumearen mendekotasun-egoeraren ondorioa dira, are gehiago, desberdintasunezko ingurune horretan bizirik irauteko modu bat: "zapalkuntza mota orok bere esklabotzaren aurrean makurtzera bultzatzen du jendea. Emakumeen kasuan, esklabotza horrek forma psikologikoak hartzen ditu, eta sarritan neurosizat jotzen da" (Baker Miller, 1978). Egileek salatzen dutenez, ezaugarri horiek sistematikoki gutxietsi egiten dira mendebaldeko kulturari. Kultura horretan, autonomia eta logikaren ideala da nagusi; mendekotasunik ezarena, gizabanakoaren arrakastarena. Ahots kritiko horiek izateko eta funtzionatzeko beste modu batzuk aldarrikatzen hasi dira; ideal maskulino/patriarkala zalantzan jartzen eta hausten duten beste modu legitimo batzuk.

Iturria: Testu honen moldaketa: San Martín, C. (2007). Discursos psicológicos difíciles de digerir o en torno a la psicopatologización generizada de los malestares. B. Biglia eta C. San Martín (koord.). *Estado de Wonderbra: Entretejiendo narraciones feministas en torno a las violencias de género*. Bartzelona: Virus (171-188 orr.). Hemen eskura daiteke: www.investigaccio.org/limes/estadodewonderbra/

3.3. Genero-indarkeriaren kontzeptua eta ezaugarriak

Gizarte-fenomeno baten aurrean erreakzionatu ahal izateko, lehenik fenomeno hori ikusteko eta aipatzeko gai izan behar dugu. Genero-indarkeria emakume izate hutsagatik emakumeak azpiratzen dituzten hainbat eta hainbat jokabidetan islatzen da. Hala ere, ikustezina izan da ehunka urtetan zehar. Inork ez zuen ikusten edo aipatzen; ezta biktimek berek ere.

Emakumeen kontrako indarkeriari genero-indarkeria deitzen diogu, kulturak arazo honekin duen lotura nabarmentzeko. Izan ere, indarkeria mota hau gizarteak eraikia da, ez da naturatik berez sortzen. Kontzeptu honek emakumeek emakume izateagatik jasaten dituzten era guztietako tratatu txarrak hartzen ditu barne: eraso psikologikoak, abusuak, sexu-esplotazioa, eraso fisikoak.

[...]Genero-indarkeriari dagokionez, mendebaldeko herrialdeetako talde feministak izan dira indarkeriaren bidez emakumeen duintasuna urratzen duten guztiak salatu dituztenak. Talde feministek identifikatu dute emakumeen kontrako indarkeria, eta geroago, beste eragile batzuk arazoaz jabetzen hasi dira, esaterako Giza Eskubideen defentsarako elkarteak eta

nazioarteko erakundeak. Hedabideei esker, gai honi buruzko ideia berriak gizarteko sektore gero eta gehiagotara zabaldu dira.

[...] Erantzukizunen banaketari eta errudunei dagokienez, gure gizarteak fenomenoari buruz duen ikuspegia izugarri aldatu da. Duela gutxira arte, etxeko indarkeriaren biktima egoera horren erantzuletzat jotzen zen, neurri handi batean. Emakumea gutxiagotasun- edo mendekotasun-egoeran zegoenez, zigorra merezi omen zuten hutsegiteen erruduntzat hartzen zuen gizarteak. Sexu-indarkeriari dagokionez, bere portaeragatik bere burua arriskuan jarri izana leporatzen zitzaion. Eta ez hori bakarrik: abusu horiek jasan ondoren, gizarteak biktima mespretxatzen eta zokoratzen zuen, ohorearen eta birjintasunaren gehiegizko gorespenaren ondorioz. Beraz, kasu gehienetan, gertatutakoaren zama jasatea gutxi balitz, emakumeak erantzukizun guztia hartu behar zuen bere gain. Iragan hori gizarteak genero-indarkeriari buruz duen iritzian islatzen da oraindik. Sarritan, erasotuak izan diren emakumeak gertatutakoaren erruduntzat jotzen dituzte, biktimatzat beharrean.

[...] Genero-indarkeria prebenitzeko moduei dagokienez, emakumeei gomendio bitxiak ematen zaizkie arrisku-egoerak saihesteko. Adibidez, toki jakinetara bakarrik ez joatea, erasoak jasan dituzten etxetik alde egitea edo leku jakinetara jotzea babes bila. Adibide horiek erakusten dutenez, emakumeen kontrako indarkeriaren aurrean, erreakzioa anbigua eta sexista izan ohi da. Orain ez gara neurri horiek eraginkorrak diren ala ez eztabaidatzen hasiko, baina badute paradoxa-puntu bat: biktimen askatasuna mugatzen saiatzen dira, erasotzaileena beharrean. Gilda Meirrek, Israelgo Estatuko lehendakari izandakoak, behin esan zuenez, eraginkorragoa izango litzateke gizonezkoei gabez irteten edo toki bakartietatik ibiltzen ez uztea. Izan ere, beraiek dira egoera horietaz baliatzen direnak erasoak egiteko, eta ez emakumeak. Emakumeen kontrako indarkeria oso errotuta dago gure tradizio kulturalen, eta inertzia historikoa erakundeek eta gizarteak arazoari aurre egiteko eman dituzten lehenengo pausoetan islatzen da. Beraz, Espainian aurrerapauso handiak eman diren arren, ezinbestekoa da neurriak hobetzen jarraitzea hezkuntza, prebentzioa, tratamendua, justizia eta laguntzaren arloetan. [...]

3.3.1. Genero-indarkeriaren kontzeptua

Emakumeen kontrako indarkeriatzat jotzen da «indarkeria sexistazko ekintza oro, kalte fisiko, sexual edo psikikoa eragin duena edo eragin dezakeena, mehatxuak, bortxa edo askatasun-gabetze arbitrarioa barne hartuta, berdin delarik bizitza publikoan ala pribatuan gertatzen den» (NBE, 1995). Genero-indarkeria deitzen dugun horren izateko arrazoia hau da: patriarkatu izeneko sistema sozialean, gizonek emakumeak kontrolatzeko duten premia. Nazio Batuen Erakundeak honela deskribatu zuen emakumeen kontrako indarkeria, Beijingen 1995ean egindako bileran: «gizonen eta emakumeen arteko botere-harremanen isla da. Historikoki, harreman horiek desberdintasunean oinarritu dira, eta beraien bidez, gizonak emakumea menderatu du, baztertu egin du eta bere garapen osoari oztopoak jarri dizkio. Emakumeak bere bizi-zikloan jasaten duen indarkeria eredu kulturalen emaitza da, batez ere; eta bereziki, tradiziozko edo ohiturazko jardunbide jakinen eta arraza, sexua, hizkuntza edo erlijioarekin loturiko muturreko ekintza guztien ondorio kaltegarriena. Jardunbide eta ekintza horiek betikotu egiten dute emakumeari familian, lantokian, komunitatean eta gizartean esleitzen zaion gutxiagotasun-izaera» (NBE, 1995).

3.3.2. Genero-indarkeriaren ezaugarri batzuk

- **Gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunaren ondorioa da.**

Indarkeria genero-desberdintasunarekin hertsiki loturik dago. Ikerkuntza feministak agerian utzi duenez, harreman zuzena dago indarkeriaren eta emakumeak gizonak baino gutxiagotzat jotzeko modu kulturalen artean (Millet, 1970; Saltzman, 1992). Emakumeen kontrako indarkeria gizonen nagusitasunaren ideien emaitza da, eta kode patriarkalean islatzen diren balioena.

Kode patriarkalaren funtsa maskulinitatea emakumea menderatzearen bidez adieraztean datza. Hierarkia sexualaren ideia eta gizontasuna emakumearen gainetik egotearekin erlazionatzeko joera, hau da, matxismo deitzen duguna, hertsiki loturik daude emakumea azpiratzea zilegi delako iritziarekin –beharrezkoa bada, indarkeriaren bidez-. Emakumea erabili, mespretxatu eta gaizki trata daitekeen mendeko izakitzat jotzen da. Matxismo terminoa hispaniarra da jatorriz, baina mundu osoan erabiltzen da gaur egun, gizonen ustezko nagusitasunarekin loturiko ideiak adierazteko, konnotazio femeninoak dituen edozein portaera erakusteko gizonen duten beldurraz gain. Eginkizun nahiz erantzukizunen banaketan zenbat eta desberdintasun handiagoa egon, eta erabakiak hartzeko orduan desoreka zenbat eta handiagoa izan sexuen artean, gizonen orduan eta botere gehiago izango dute emakumeengan, eta beraz, emakumeek arrisku handiagoa izango dute indarkeria jasateko.

Indarkeriaren eta emakumeen gutxiagotasunaren arteko harremana zirkularra da: gizonen indarkeria erabiltzearen ondorioz, emakumeak gutxiago sentitzen dira; emakumeak gutxiago direlako ideiak, berriz, haien kontra indarkeria erabiltzeko aukerak handitzen ditu. Matxismoak gizonen ezaugarri estereotipatuak gehiagotasuna defendatzen du (adibidez, indarrarena eta agresibitatearena), eta ezaugarri horiek erakustera bultzatzen ditu gizonak. Gizonen bere buruari eta besteei gizona dela frogatzeko premiak eragiten ditu jarrera matxistak (Morilla, 2001). Sozializatzeko orduan, mutilen horrelako jarrerak agertzera animatzen zaie, nahiz eta beraiek, berez, baketsuak edo lasaiak izan. Helduak direnean, «gizonak» direla erakusteko premia horrek emakumeen kontrako indarkeriara eramaten dezake.

[...]Kode patriarkalaren konstelazio ideologikoa sexuen arteko gutxiagotasun eta nagusitasunaren dikotomia definitzen duten zenbait ezaugarri osaturik dago. Gizonen emakumeen kontra indarkeria erabiltzeko «eskubidea dutelako» ideia da ezaugarri horietako bat. Historian zehar, gizonen zilegitzat jo izan dute indarkeria erabiltzea, batez ere, senarrak edo aitak direnean. Kode patriarkalaren beste ezaugarri bat gizonen emakumeekin sexu-harremanak edukitzeko eskubidea dutelako ustea da, emakumeek hori nahi duten ala ez kontuan izan gabe. Dela errealitatean dela fantasien munduan, emakume guztiekin oheratzeko ideia oso sustraituta dago gizonen irudimen patriarkalean. Eskubide hori erabat zilegitzat jotzen da norberaren emazteari dagokionez. Sexu-harremanei dagokienez, kode patriarkalak bi emakume mota bereizten ditu: emakume garbiak eta bekatarriak. Emakume garbia gizon batekin ezkondu dagoena izango litzateke. Portaera sexualaren muturreko bereizketa hori ez da inoiz egin gizonen kasuan. Ezkontzatik kanpo sexu-harremanak edukitzeak ez zuen gizon baten ohorea zikintzen, eta ezta bere familiarena ere. Beren gizontasuna frogatzeko asmoz, gizonak elkarrekin lehiatu izan dira emakumeak menderatzeko. Horrek emakumeekiko agresibitate izugarria ekarri du, eta emakumea neurritik kanpo zaintzea ere bai. Emakumeen aurkako erasoak ez dira berez baloratzen, beste gizonen baizik. Horregatik, beste norbaiten emaztearekin sexu-harremanak eduki nahi direnean bakarrik da posible gizonen adulterioa. Ikuspuntu patriarkaletik, emakume bat errespetatu ala ez bere «jabe»aren arabera erabakitzen da. Jaberik gabeko emakumeak «lurralde libre» dira, sexu-erasoei irekiak. Jaberik ez duen edo birjina ez den emakumea ez da baloratzen. Ez du balio menderapenaren jokorako, eta zilegi da berau mespretxatzea eta erasotzea.

Adibidez, bortxaketa ez da beti delitutzat hartzen; emakume bortxatuaren ezaugarriak erabakitzen dute delitu den ala ez. Prostituta bati egindako sexu-erasoak ez dira erasotzat jotzen; ezta emazteari egindakoak ere, kasu oso larrietan izan ezik. Hain zuzen ere, duela gutxira arte, Europako zigor-kodeek emakume bat bortxatutzat jotzeko, emakume horrek birjina izan behar zuen. Emakumeek portaera-arau oso zorrotz batzuk dituzte, eta sarritan, arau horiek urratu izana argudiatzen da haien kontrako erasoak justifikatzeko. Arauok etxearekin, ontzantasanarekin eta sexuaren inguruko lotsarekin loturik daude, eta indarkeria-gertaeretan berehala azaleratzen den emakumeen erruduntasunaren oinarria dira.

Kode patriarkala, gizonen eta emakumeen arteko harremanak ulertzeko modu berezi hori, ez da desagertu, eta oraindik indar nabarmena du munduko hainbat tokitan. Ahultzen ari den

arren, bizirik dago oraindik gizarte askotan, eta irrazionalak iruditzen zaizkigun portaeratan azaleratzen da. Gure ustez, indarkeriazko portaerak desagertu nahi ez duen menderapen-sistema baten (patriarkatuaren) azken astinduak dira.

(Foto: <http://www.fp-es.org/el-retorno-del-patriarcado>)

- **Egiturazkoa eta instituzionala da**

Emakumeen kontrako indarkeria ez da fenomeno isolatu bat, ezta zirkunstantziala ere, gizonen eta emakumeen arteko harremanetan. Aitzitik, gizarte-sistemaren antolamenduaren egiturazko alderdi bat da. Gizarte-fenomeno bat da, klase sozial guztiei eragiten diena eta bizi-zikloaren etapetan zehar azaltzen dena. Ez da klase pobre eta baztertuetan soilik gertatzen, nahiz eta itxura hori eman, klase horiek baitira poliziarengana edo gizarte-zerbitzuetara gehien jotzen dutenak.

Patriarkatua gizarte-esparruak esleitzen eta portaera-arauak finkatzen dituen sistema bat da. Ildo horretatik, genero-indarkeria emakumea berriro «bere lekuan jartzeko» eta erakundeen bidez azpiratzeko mekanismo bat dela esan daiteke (Batanea, 1990). Emakumeen kontrako indarkeriak gizarte-antolamendu osoarekin du lotura. Gizartearen oinarizko aravei eta portaera-ereduei eragiten die. Genero bakoitzaren sozializazio-arauak onartu egin dute indarkeria, eta historian zehar legitimatu ere bai. Emakumeen otzantasuna bermatzeko erabiltzen da, eta esleitu zaizkien rola betearazteko (besteak zerbitzatzeko eta zaintzeko). Familia barruan rolen arabera eginkizunen banaketari eusteko, eta emakumeei leku bat eta gizonei beste bat esleitzen zaiela bermatzeko, indarkeriara jotzeko aukera erabiltzen da.

Gaur egun ere, emakumeek familian duten posizioak beren posizio soziala ahultzen du, eta horrek emakumeen mendetasun-egoera betikitzen laguntzen du. Celia Amorós-ek emakumeek familiari dagokionez jasaten duten paradoxa azpimarratzen du: familian duten posizioak ahuldu egiten du lan-munduan duten posizioa, eta alderantziz, lan-munduan duten posizio ahulak familian duten posizioa ahultzen du. Gorpil zoro horrek emakumeen lan-diskriminazioa iraunarazten du: ez dute dirurik irabazten familia zaindu behar dutelako, eta familia zaindu behar dute ez dutelako dirurik irabazten.

Indarkeria egiturazkoa eta egonkorra denez, gizarteak ez du nahi indarkeria hori aitortzerik. Genero-indarkeria gizabanakoen erasoetan gauzatzen den arren, talde batek beste bat menderatzeko sortutako mekanismo sozial baten zati da. Horregatik kostatzen zaio hainbeste gizarteari indarkeria mota honi erantzun eraginkor bat ematea. Beste indarkeria mota batzuek, adibidez, kalean gertatzen diren hilketek edota terrorismoarekin loturikoek, askoz erreakzio gogorragoa eragiten dute gizartean. Genero-indarkeriagatik urtero hiltzen diren pertsonen kopurua beste indarkeria batzuek (terrorismoak barne) eragindakoena baino handiagoa da. Lehenengoei, ordea, garrantzia gutxiago ematen zaie. Izan ere, gizartearen erantzuna ez dago eragindako kaltearen menpe, hilketen esanahi sozialaren menpe baizik,

eta oraindik ere, genero-indarkeriaren alderdi «pribatuek» indarkeria hori ezkututzen laguntzen dute.

- **Ideologikoa da**

Sarritan, genero-indarkeria jasaten duten emakumeen pasibotasuna ulertezina iruditzen zaigu, eta geure buruari galdetzen diogu: zergatik ez diote aurre egiten egoera horri? Emakume batek zergatik «onartzen» du eraso, eta zergatik ezkututzen da, etsita, bere mundu pribatuan? Ildo beretik, tratatu txarrak jasaten dituen emakumeari galdera hau egin ohi zaio: «zergatik ez duzu alde egiten?». Galdera horiek islatzen duten harridurak agerian uzten duenez, jendeari ahaztu egiten zaio genero-indarkeria alderdi ideologikoekin eta egiturazkoekin loturik dagoela. Izan ere, emakumeek mendetasun soziala eta psikologikoa izaten dute beren erasotzaileekiko, eta baita ekonomikoa ere. Kode patriarkal deitu dugun horrek ez die gizonen iritziei bakarrik eragiten; emakumeen ideengan ere eragina du. Eta ideia horiek izugarrizko indarra dute gertatzen ari dena ulertzeko moduan, indarkeria zergatik sortzen den azaltzeko moduan eta indarkeriaren esperientzia bizitzeko moduan. Indarkeriaren esperientzia bizitzeak prestatu egiten ditu emakumeak gizonaren nagusitasuna onartzeko, eta beren bizitza eta gizarte-existentzia osoa gizon horren menpe dagoela pentsarazten die. Emazte ona bere patua onartzen duena da.

Kode patriarkalaren arabera, ezkontza egonkorra eta familiaren batasuna dira emakumearen arrakasta pertsonalaren adierazleak. Kontzeptu horiek bereizezintzat jotzen direnez, ezkontzak huts egiteak beldur handia eragiten die emakumeei. Beraz, ama eta emazte ona izateko eraso guztiak jasan behar dituztela pentsatzera hel daitezke, familiaren batasuna hautsi ez dadin. Ezkontzari eta amatasunari balio handiegia ematen zaie, eta horren ondorioz, emakumeak etxearekin loturiko eremuetan zokoratuta geratzen dira.

Foto: Nieves Prieto

- **Oso hedatuta dago**

Ezkontza barruan bakea bermatzeko, emakumeak gizonari men egin behar diolako ideia izugarri hedatuta dago oraindik gure artean. Emaztea inoiz jo ez duten gizonen artean ere, ez da arraroa senarrak indarkeria erabiltzeko aukera aipatzea, ohartarazpen moduan. Ez da arraroa, ezta ere, gizon bat bere emazteari jotzeko keinua egiten ikustea. Txantxatan ere erabiltzen da, tratatu txar fisikorik egon ez arren, gizonaren nagusitasunaren ideia onartzen duten bikoteetan. Ideia hori etengabe azaleratzen da bikotekideek elkarri egiten dizkioten brometan, eta eguneroko bizitzan erabiltzen duten hizkeran. Horrelako bikoteetan, ez da arraroa mehatxuzko esaldiak entzutea: «niri ez hitz egin horrela, astindu egingo zaitut eta»; «niri ez ezetz esan, zaplasteko bat ematerik nahi ez baduzu», «ez zaitez astuna jarri, bestela eman egingo dizut». Hizkera horren bidez, senarrak emaztea mehatxatzen du, nahiz eta kasu gehienetan, mehatxu horiek inoiz ez gauzatu. Eraso fisikora ez iristeak, ordea, ez du esan nahi indarkeriarik ez dagoenik senar-emazteen eguneroko harremanetan. Are gehiago: bikote batzuek hain dute barneratuta harreman mota hori, non ez baituten ahaleginik txikiena ere egiten beste batzuei ezkutatzeko. Horrelako esaldiak txantxa moduan esaten dituzte ezagunen, lagunaren edo senideen aurrean. Behin eta berriro, eta batzuetan txantxetan, entzuten diren mehatxu horiek gauzatzeko diren jakitea ezinezkoa da. Hala ere, gauza bat argi dago: senar «normalek» erabili ohi dituzten adierazpen linguistiko horiek emakumeak kontrolpean edukitzea dute helburu, beren iritziak, desioak edo desadostasunak azaldu ez ditzaten.

- **Ez da naturala, ikasia baizik**

Indarkeria ez da portaera natural bat, sozializazioaren bidez ikasitako jarrera bat baizik. Emakumeak menderatzera zuzendutako ikaskuntza balio jakin batzuen bidez legitimatzen da. Balio horiek gizonen errukia eta enpatia mugatzen dute. Indarkeriaren ikaskuntza sostengatzen duten balioak sexismoa eta misoginia dira. Sexismoa emakumeenganako mespretxua da; emakumeak menderatu eta makurrarazi egin behar direlako ustea, morrontza eta ohikeriazko jarduerak burutu behar dituztelakoa. Misoginia, berriz, emakumeekiko gorrotoa eta beldurra da. Sexismoa bezala, hertsiki loturik dago emakumeen gutxiagotasunari buruzko ideiekin, eta gizonen kontrolpean egon behar dutelako ustearekin (Bosch et al., 1999).

Jarrera horiek aspaldikoak dira, gizarte-sistema zahar eta patriarkal batekoak. Hala ere, oraindik transmititu egiten dira, sozializazioaren eta gazteen heziketaren bidez. Balio patriarkalak ez dira sozializazioaren bidez soilik transmititzen. Emakumeak gaizki tratatzeko eta mespretxatzeko ohiturekin bizitzearen ondorioz, portaera horiek onartu eta errepikatu egiten dira. Nortasun maskulinoa indarra eta agresibitatearekin lotzen da, eta arrazoiaren bategatik, nortasun hori mehatxatuta sentitzen bada, «gizontasun» patriarkalak indarkeria erabiliko du, hori baita ikasitako mekanismoa. Ildo horretatik, indarkeria prebenitzeko teknikak izugarritzko garrantzia dute. Teknika horien helburua mutil gazte eta helduen nortasun maskulinoa berreraikitzea da.

Sozializazioa hitzen eta irudien bidez egiten da. Haurtzaroko irudi eta harremanek izugarritzko garrantzia dute. Sozializazioak nortasunak eraikitzen ditu, eta sarritan, haurrek, txiki-txikitandik, nagusitasunezko jarrerak ikusten dituzte gizonetan, eta mendetasunezkoak emakumeetan. Oso garrantzitsua da, beraz, gazteak beste modu batera hezteak. Sozializazioak balio horiei eusteko balio duen bezala, haiek desagerrarazteko ere balio dezake. Horregatik da hain garrantzitsua gazteei, gizon zein emakume izan, bestelako jarrerak erakustea.

- **Gizarteak onartu egiten du**

Gizonen indarkeria betidanik onartu izan da. «Natural»tzat jotzen da, eta transmititu egiten da haurren hezkuntzaren bidez, eta baita ere, hedabideetan azaltzen diren gizon-ereduen bidez. Gizarteak onartu egiten du, neurri batean, genero-indarkeria; edo behintzat, ez du

berarekiko jarrera gogorregia erakusten. Hain zuzen ere, gizarteak ez du modu berean erreakzionatzen genero-erasoen eta bestelako indarkeria mota batzuen aurrean, nahiz eta ondorioak antzekoak izan. Oso ohikoa da, adibidez, emakume bat tratu txarrak jasaten ari dela ikusi arren, bere bizilagunek edo senideek ezer ez egitea. Batzuetan biktimari laguntzera eta kontsolatzera joaten dira, baina oso gutxitan jartzen dituzte salaketak, eta ez dute esku hartzen, edota erasotzailearen kontra deklaritzen. Gure gizartea orain dela gutxi, oso gutxi, hasi da guztioi dagokigun arazo hau serio hartzen.

Indarkeriaren onarpen sozialaren adibide bat, txantxetan edo hiperboleak erabiliz indarkeria maitasun kartsuarekin lotzeko joera da. Noizbehinka, genero-indarkeriari buruzko artikulua ustez ironikoak azaltzen dira prentsan. [...] Gizarteak ez duenez genero-indarkeria gogor gaitzesten, emakumeak ez daki babesik jasoko duen salaketa jartzen duenean. Euren aurkako indarkeria salatzeak kostu izugarriak dakartza emakumeentzat. Izan ere, gizarteak biktimaren balizko erantzukizuna zorrotz aztertu ohi du genero-indarkeria kasuetan. Sexu-erasoei dagokienez, batzuetan, biktima gertatutakoaren errudun bihurtzen dute, eta erasotua izateko eman ahal izan dituen arrazoiak bilatzen dira. Etxeko indarkeriaren kasuan, oso ohikoa da biktimak erasotzailea haserrearazi ote duen ikertzea.

Betidanik, tradizioak eta erlijioak bat egin dute emakumeen aurka, eta indarkeria fenomeno saihestezintzat jo izan dute. Gizonen indarkeriari ikuspuntu fatalista batetik heltzen zitzaien. Beti existitu izan dela esaten zen, Probidentziak bidalitako eta emakumeak jasan beharreko proba bat zela. Etsitzea eta senarrari aurre ez egitea izan dira emakume erasotu askok jaso dituzten aholku «onak». Emakumeak ez badu senarraren esana betetzen, jasan dezakeen indarkeriaren erantzule izango da.

3.4. Genero-indarkeriari buruzko mitoak eta interpretazio okerrak

Ezinbestekoa da genero-indarkeriaren zergatiak eta berau indartzen duten faktoreak bereiztea. Izan ere, sarritan, biak batera azaltzen dira. Batzuetan, genero-indarkeria drogekin, alkoholismoarekin, langabeziarekin edo erasotzaileen arazo psikikoekin erlazionatzen da. Beraz, indarkeriaren zergatiak aipatu arazoak direla pentsa genezake. Hala ere, gizarte-bazterketa mota horiek faktore gehigarriak baino ez dira [...]. Genero-indarkeriaren zergatiak sakonagoak dira, eta gure kulturen daude erroturik. Boninok berak esaten duenez, argudio horiek (drogak, alkoholismoa etab.) genero-indarkeria zer den ulertzea eragozten dute, arretea desbideratzen dutelako.

Zergatiak eta faktore gehigarriak nahastu egiten dira, eta aipatu argudioak oso lagungarriak dira gizartearen kontzientzia lasaitzeko. Genero-indarkeriaren erantzuletzat gizon desorekatuak, drogazaleak, haserrekorrak edo mozkorrak soilik hartzen baldin badira, orduan ez gaude gizarte-arazo larri baten aurrean. Ordena publikoko eta prebentzio-osasunaren arloko arazo bat izango litzateke. Beraz, ez dago gizarte osoa berrezteko erronkari heldu beharrik. Argudio horiei esker, ez da beharrezkoa gure tradizioetako asko zalantzan jartzea, eta ezta ere, gizonen eta emakumeen arteko harremanei buruz ditugun ideia ugari berrikustea.

3.4.1. Erasotzaileari buruz

Genero-indarkeriari dagokionez, gure gizarteak justifikazio-mekanismo batzuk erabiltzen ditu, erasotzailea ulertzeko eta biktima errudun bihurtzeko joera dutenak. Teoria hedatuena tratu txarren zergatiak erasotzailearen nortasunarekin lotzen dituen da: erasotzailea pertsona gaixoa izango litzateke [...]. Honela, tratu txarrak talde oso zehatz batera mugatzen dira eta fenomeno justifikatu egiten da. Indarkeria zuritu egiten da, eta erasotzaileak gaixotzat jotzen dira; zigortu beharrean, artatu eta zaindu beharreko pertsona desorekatutzat.

[...] Gizonezkoen agresibitatea kontrolaezina dela argudiatu ohi da indarkeria azaltzeko. Gizonek kontrola galtzen dute, eta ezin diete eutsi beren bulkadei edo beren haserreari. Erasotzaileak beren hormonak biktimak omen dira. Gainera, erasotzaileen erantzukizuna arintzeko joera dago, beren portaerari eragiten dioten substantzien pean zeudela argudiatuz. Alkoholak edo drogek bihurtzen dituzte oldarkor. Alkohola edan izana inguruabar aringarritzat erabiltzen da, astungarritzat erabili beharrean. Alkoholak erantzukizuna gutxitzeko balio dezake, erasotzaileak mozortuta zegoela argudiatzen badu. Hala ere, zenbait ikerketek frogatu dutenez, erasotzaileek edanda egon gabe ere jotzen dute indarkeriara (Dutton eta Painter, 1980). Delitu horiek epaitzerakoan alkohola aringarritzat hartu izan denez, hainbat eta hainbat kasutan alkohola edan izana argudiatzen da. Horrek ondoko hipotesia indartzen du: emakumea jotzerakoan, erasotzaileek beren portaera justifikatzeko erabiltzen dute alkohola (Rosenhow eta Marlatt, 1980).

Erasotzaileen portaera zuzitzeko beste modu bat beren lan- edo gizarte-arazoak azpimarratzea da. Erasotzailea frustrazio ugariaren biktima da; arazo pertsonalak ditu, eta lanarekin loturikoak ere bai; estresatuta dago, eta horregatik baliatzen da indarkeriaz; beraz, bere portaera ulertu beharko genuke. Sarritan, etxeko indarkeria pobreziaarekin edo gizarte-bazterketarekin erlazionatzen da, baina hori mito bat baino ez da. Emakumeak gaizki tratatzen dituzten gizonak gizarte-klase guztietakoak dira, adin guztietakoak eta egoera ekonomiko guztietakoak. Eta azkenik, erasotzailea ulertu egin behar dela entzun ohi dugu, eta lagundu egin behar zaiola errehabilita dadin.

Beraz, ezin da esan kausazko erlazio zuzenik dagoenik faktore horien eta genero-indarkeriaren artean. Izan ere, faktoreak indarkeria gertatzeko aukerak handitzen dituzte, baina ez dira zertan fenomeno horren zergatiak izan behar. Indarkeria-kasu mordo batean, erasotzaileek ez dute arazo psikikorik, ez daude langabezian, ez dira alkoholikoak eta ez dute inolako bazterketarik jasaten. Gainera, badaude emazteari tratatu txarrik ematen ez dioten gizon alkoholiko, langabetu eta desorekatu mordo bat. Erasotzaileen zati handi bat pertsona «normalak» dira, beren gizarte-bizitzaren gainerakoan nabarmentzen ez direnak. 1998an Arartekoak egindako txostenak zioenez, emaztea jotzen duten gizonak ez dute inolako patologia berezirik; estereotipo maskulino tradizionalenari dagozkion ezaugarriak eta jarrerak dituzte. Hau da, gizon izateko, familiaren edo bikotekidearen gaineko boterea eduki behar dutela uste dute; eta botere hori eutsi egin behar diotela pentsatzen dute, horretarako indarkeriara edo sexu-erasora jo behar badute ere. Gorpuzkeraren aldetik gizonen eta emakumeen artean dauden desberdintasunak ere ezin dira genero-indarkeria azaltzeko erabili, nahiz eta emakumeak mehatxatzeko lagungarriak izan. Izan ere, indarkeriaren zergatia gorpuzkera izango balitz, kalean topatzen ditugun haurrei edo adineko pertsona ahulei eraso egingo genieke. Gure nagusia edo irakaslea pertsona txiki edo ahul bat izan daiteke, baina ez zaigu pertsona hori astintzea bururatzen kontra egiten digunean.

Iturria: Alberdi, I. eta Matas, N. (2002). *La violencia doméstica. Informe sobre los malos tratos a mujeres en España*. Fundació la Caixa. Hemen eskura daiteke: www.estudioslacaixa.es

3.4.2. Biktimari buruz

Zenbait emakumek tratatu txarrak jasateko aukerak handitzen dituzten ezaugarriak omen dituzte. Gure ustez, hori esatea arriskutsua da, eta ezjakintasun handia erakusten du. Izan ere, tratatu txarrak jasaten dituen emakumearen tipologia zehazterakoan, emakumea bi aldiz bihurtzen da biktima: indarkeria jasaten duelako eta erreakzionatzen ez duelako. Berrito ere, jokabide horren helburua kontzientziak lasaitzea da: 'egoera jasaten badu, ez da hain larria izango'; 'niri ez litzaidake gertatuko, ez nioke utziko'; 'berak ere (emakumeak) zerbait egingo zuen'. Ez dugu ahaztu behar, ordea, arrazoi oso garrantzitsu bat dagoela emakumeek beren bikotekidea ez uzteko (edo utzi eta gero, berarengana itzultzeko): etxetik joaten saiatzen direnean indarkeria areagotuko den beldur dira.

Zenbait teoria psikologikoren arabera, emakumeek ez dute ezer egiten zerbaitek harremanari eustera bultzatzen dituelako. Pasibotasun horrengatik, egoeraren errudunak eta erantzuleak omen dira. Pentsaera horren adibide bat emakumeen masokismoaren ideia da. Joan den mendeko 80ko hamarkadan, DSM-III lanean (gaixotasun mentalak diagnostikatzeko eskuliburua), masokismoaren kategoria sartu nahi izan zen; eta berau deskribatzeko, tratu txarrak jasaten zituzten emakumeak aipatzen ziren adibide gisa. Arazoa ez zen, ustez, indarkeria bera, biktimaren nortasuna baizik. Talde feministek eta zibilek presio handia egin zuten 'kategoria' hura eskuliburuan sar ez zedin, eta azkenean ez zuten sartu. Hala ere, hamar urte geroago, DSM-III-R liburuan, "autoporrotezko nortasun" edo "nortasun autosuntsitzailea" delakoa sartu zuten: zigortua izateko helbuarekin, bere burua egoera jakinetan jartzen duen pertsona izango litzateke. Adibide gisa, etxeko indarkeria jasaten duten emakumeak aipatzen dira. Elkarrekiko mendetasunak eragindako nortasun-nahastea ere azaltzen da liburuan: premia psikologikoak bultzatuta, erasotzailearekin bizitzen jarraitzen duen pertsonarena. Horrelako doktrinak arriskutsuak dira. Izan ere, indarkeria-egoera baten justifikazio intelektual eta zientifikoa egiten dute, irakurketa intrapsikologikoari lehentasuna emanaz (Romito, 1998).

Gauzak kontu handiagoz aztertuz gero, biktimen pasibitatezko erreakzioak bizirik irauteko estrategiak direla konturatuko ginateke (larritasuna barruan gordetzea, emoziorik ez erakustea...). Emakumeak bere burua defendatzeko erabiltzen dituen estrategiak dira. Gogoratu behar da "tratu txarrak jasateko aukera handitzen duten" nortasun-ezaugarri komunik edo tipologiarik ez dela aurkitu (Bosch eta Ferrer, 2002). Genero-indarkeria jasateko arrisku-faktore nagusia emakumea izatea da. Edozein kasutan, balizko psikopatologia indarkeria jasatearen ondorioa izango litzateke, ez indarkeria horren zergatia.

Eta... geure buruari galdera hau egin behar diogu: gizarteak zergatik jotzen du etengabe biktima errudun bihurtzera, haurrekin parekatzera edo bere arazoa indibidualizatzeraz?

Hemendik aterea eta moldatua:

San Martín, C. (2007). Discursos psicológicos difíciles de digirir o en torno a la psicopatologización generizada de los males. B. Biglia eta C. San Martín (koord.). *Estado de Wonderbra: Entretejiendo narraciones feministas en torno a las violencias de género*. Bartzelona: Virus (171-188 orr.). Hemen eskura daiteke: www.investigaccio.org/limes/estadodewonderbra/

Sofía Alperi García

3.5. Hedabideak eta genero-indarkeria

3.5.1. Erakutsiz ezkutatu

Hedabideek gero eta garrantzia handiagoa dute egungo gizarteetan. Talde-irudikapenen ekoizle eta erreproduzitaile izatera pasa dira, eta pentsaera-kategorien fabrikatzaile bihurtu dira. 1980ko hamarkadatik aurrera, Espainian genero-indarkeriari buruzko "diskurtso soziala" sortu zenetik, hau da, "eremu pribatua" gainditzten duen "gizarte-arazo" bihurtu zenetik, hedabideek beren ikuspegia garatu dute arazoari begira. Argi dago hedabideek genero-indarkeria "ikusgai" bihurtzen lagundu dutela. Hala ere, gero eta lan gehiagok salatzen dutenez, hedabideek tratatu txarrak jasan dituzten emakumeak estigmatizatzen dituzte, ohiko estereotipoa erreproduzitzen dutelako (otzanak eta pasiboak direla, eta gizonezkoen mende daudela).

Hedabideen diskurtsoetan ezer gutxi dago neutraletik, eta asko iritziak sortzeko teknologiatik. Beren mezuak sinesgarriak dira finkatutako iritzietan oinarritzen direlako; batez ere, emakumeen eta gizonen izaeraren arteko ustezko desberdintasunetan. Desberdintasun horiek hierarkizatuta daude. Gizonezkoei buruzko albisteak boterea eta ospearekin loturik egon ohi dira, eta emakumei buruzkoak, aldiz, diskriminazioa, jazarpena eta indarkeriarekin. Erakundeek, botereak eta bere erakundeek, masa-komunikabideek eta haien mezuek erreferente horietatik ateratako alderdiekin egiten dute lan.

Orokorrean, hedabideek gai zehatzei ematen dieten tratamendua albisteak sortzeko erabiltzen diren irizpideekin dago loturik. Irizpide horiek, berriz, testuinguru soziokulturalen, kazetaritza-estiloen, argitaratze-politiken, ideologiaren edo munduaren ikuskerak jakinen menpe daude. [...] Jarraian, Espainiako hainbat hedabidek genero-indarkeriari buruz islatzen dituzten ideiak aztertuko ditugu, albiste horiek tratatu txarrak jasaten dituzten emakumeengan duten eragin sinbolikoa ikusteko.

Telebistak genero-indarkeriari buruz ematen dituen irudiek dramatizazio-efektu aproposa sortzen dute, emozio kolektiboak eraginez. Zenbait kasutan, irudiok 'talk show'-en atzean dagoen merkatu-logikaren menpeko produktu komertzialak bihurtzen dira. Helburu nagusia ahalik eta ikusle-kopururik handiena erakartzea da, eta beren arreta ahal den denbora gehien bereganatzea; horretarako, ikuskizunaren munduko pertsona ospetsuak aukeratzen dira. Tratatu txarrak jaso dituztela salatzeke, gaueko entretenimendu-programetara joaten diren emakume famatuez ari gara. Eta arratsaldeko programetan ere, etxeko indarkeriaren biktimak azaltzen dira sarritan, beren bizipenak kontatzeko prest, ikusleen morbo-gosea asetzeko.

Hainbat albistegitan, genero-indarkeria islatzen saiatzen diren irudiak aukeratu, enkoadratu eta muntatzerakoan, eremu pribatua nabarmendu ohi da (etxea, edo eraikinaren fatxada, auzoa etab.). Adibide gisa, Telecincoko gaueko albistegian kazetari batek emandako albiste hau aztertuko dugu:

(Tratatu txarrak jasan dituen emakumearen ahotsa eta irudia) "Lepotik heldu zidan eta esan zidan ez egiteko oihurik, atea irekitzeko, aiztoaz hil behar ninduela". (Kazetariak): Honela hasten da onik ateratzea lortu zuen Remedios Domínguezek kontakizuna. Iragarkien ondoren entzun ahal izango duzue.

Hurrengo irudietan, Nati Abrilek azaltzen duenez, (1997-2002), R. Domínguez gertakarien lekura itzuli da, ospitaletik irten ondoren. Emakumea negarrez hasten da, eta azkenean, konortea galtzen du etxeko atearen aurrean. Bien bitartean, hurrengo kontakizuna entzun dezakegu lehen pertsonan:

“Hemen izan zen. Ebakiak ez nituen sentitu, baina odola ikusi nuen. Azkenean eskumuturrak moztu zizkidan, eta odol-zurrusta izugarria irten zitzaidan. Alde batetik zainak moztu zizkidan, eta bestetik tendoiak. Ahal nuen ozenkien egin nuen deiadar, ondoko bizilagunaren ateari ostikadak ematen nizkion bitartean”.

“Objektibotasuna” aitzakia gisa erabiliz, genero-indarkeriaren gaiari prozedura juridiko baten modura heltzen zaio, hainbat alderdi eta agente kontuan izanik: biktimak, testigantzak, defentsa eta gertakarien berreraikuntza. Protagonisten familia “desajuste komunikatibo” moduko batean murgilduta azaltzen da, garai neoliberaletako familia “perfektu eta antolatua”ren ideal hegemonikoari kontrajarrita.

Gertakaritik hurbilen dauden kazetaritza-estiloek, eraso modu sentsazionalistan deskribatzen dutenek, eremu pribatuan jartzen dute arreta, indarkeriaren eta bizitza publikoaren artean loturarik egongo ez balitz bezala. Gainera, ohiz kanpokotzat jotzen dituzte etxeko indarkeriaren kasuak; hedabide hauen arabera, familia-bizitza ordenatua da eredu nagusia, eta beraz, kontrol-aukerak familiaren eremu pribatuan kokatzen dira, ordenaren bermatzailea den aldetik.

Emakumeen aurkako indarkeriarekin loturiko albisteei dagokienez, “gertaera kontatzen da, baina ez arazoaren funtsa; ondorioak erakusten dira, baina zergatia ezkutatu egiten da. Hedabideek ez dute jotzen genero-indarkeriaren fenomenoaren ezagutzea eta ikertzea duten iturrietara, indarkeriaren zergatien inguruko azalpenak, interpretazioak eta argudioak eman ditzaten, eta bere sustrai ideologikoak, kolektiboak eta politikoak argi ditzaten” (Nati Abril, ibid.). Gogoeta-falta horren ondorioz, ez dira kontuan hartzen genero-indarkeriaren oinarrian dauden dinamika sozial zein ekonomikoak eta menderapen-prozesuak, Espainian bi milioi eta erdi emakume inguruk indarkeria hori jasaten badute ere.

Emakumeen kontrako indarkeriarekin loturiko dramatizazioa beste albiste mota batzuetan ere aurki daiteke. Adibidez, Ekialde Ertainean duela gutxi piztutako gerrei buruzko albisteetan. Horiek ere odola, heriotza eta hondamendia zuzenean erakusten dute. Genero-indarkeriaren dramatizazioari dagokionez, antzeko adibide asko aipa ditzakegu. Esaterako, neska eta emakume babesgabeen irudiak dirua biltzeko erabiltzen dituzten kanpainak (herrialde oso pobreen egoera islatuko lukete). Era berean, haurrak, eta bereziki neska txikiak, kanpaina propagandistikoetan erabili izan dira “prebentziozkoak” omen diren esku-hartze inperialistak justifikatzeko, adibidez Afganistanen edo Iraken.

[...] Arreta etxeko indarkeriaren ondorioetan jartzen dutenez, bere jatorrian beharrean, hedabideek egun nagusi den eta dagoeneko erakundeen kanpaina batzuetan jaso den ideia finkatzen dute: irtenbidea erasotzailea salatzea da. Mezu murriztaileek, adibidez “telefono-zenbakia markatu eta salaketa jarri besterik ez duzu” edo “irtenbidea zure eskuetan dago”, sarritan luzea eta mingarria izaten den prozesu baten konplexutasuna eta zailtasuna sinplifikatu dute. Gainera, tratu txarrak jasaten dituzten emakumeei beren arazoa konpontzearen ardura eman zaie (Muragán Pintos, Horta Solís, 2001).

Iturria: Betrisey, D. eta Gordo, A. (2007). Ocultar mostrando: Los medios de comunicación y el maltrato hacia las mujeres. B. Biglia eta C. San Martín (koord.). *Estado de Wonderbra: Entretejiendo narraciones feministas en torno a las violencias de género*. Bartzelona: Virus (95-106 orr.). Hemen eskura daiteke: www.investigaccio.org/limes/estadodewonderbra/

3.5.2. “Hiltzen gaituzten begiak” Zuzendariari gutuna. A. Luna, I. Bollaín eta P. Calvo

Egunero, hedabideek tratatu txarrak jasaten dituzten bi milioi emakume baino gehiago beldurrez ikaratzen dituzte, beren senar heroikoek eraildako beste biktima batzuei buruzko albisteak emanez. Senarrak heroikoak dira, emandako informazioaren garapenak gizon indartsu eta ausartaren lekuan jartzen dituelako; ondorioak inporta gabe, bere “izu-etxe”ko izakien patua behar diren armen bidez erabakitzen duenaren lekuan. Ondorioez gutxitan hitz egiten digute.

Tratatu txarren arloan diharduten pertsonen oso ongi ezagutzen dituzte albistegiek eta prentsa idatziak egunero ematen dizkiguten albisteen ondorioak. Biktimaren bat dagoen etxe bakoitzean, gizon baten ahotsa entzuten da, horrela jokatzeko jarraituz gero zer gertatuko zaion gogorarazten diona.

Psikologoek sarritan ikusi dutenez, hainbat hilabetez indarrak bildu ondoren, tratatu txarrak jasaten dituzten zenbait emakume isilean laguntza-terapietara joaten hasten dira, baina generoagatiko hilketa baten berri izaten dutenean, bertan behera uzten dituzte terapia horiek. Aldentze-agindua lortu dutenak dagoeneko ez dira gai kalera irteteko, etxean munstroarekin bizi direnek antsietate-krisiak izaten dituzte eta terapeutek ezin dute ezer egin emakume hauei laguntzeko.

Informatzea betebeharrak bat da. Informatzeko modua eskoletan eta unibertsitateetan ikasten da. Duela urte asko, norbaitek formula erraz bat asmatu zuen albisteak ematerakoan iritzirik ez azaltzeko: zer, non, nork, noiz, zergatik. Eta orain arte, hemen aipatzen ditugun albiste guztiek kazetaritza-logika hori zorrotz jarraitu dute. Ez al litzateke hobe izango hau entzutea eta irakurtzea: “Polizia gizon baten bila dabil emazteari bost labankada eman dizkiolako”; “epaileak hiru urteko kartzela-zigorra ezarri dio emaztea tirokatu zuen gizon bati”; “emaztea gasolinaz zipriztintzeagatik gizon bat lintxatzen saiatu den jende-pilo bat atxilotu du poliziak”, hurrengo esaldien ordezkari: “Emakume batek bost labankada jaso ditu bere senar-ohiarengandik”; “emakume bat hil egin da bere senargaiak botatako tiroa jaso ondoren”; “gizon batek emaztea gasolinaz zipriztindu du”. Ez al genuke bakoitza bere lekuan jarri behar? Emakumea gaizki tratatzen duen gizonak, bere portaera oldarkorrari eutsiz gero, zer gertatuko zaion ikus eta irakur dezan? Gogoia etortzen zaion egunean, bere emazteari zer gertatuko zaion beharrean?

Jasotzen ditugun albisteak ondorio txiki, handi, larri eta ahulez beterik daude. Pozgarria izango litzateke norbait horretan pentsatzen jarri dela ikustea.

Iturria: Alicia Luna, 'Te doy mis ojos' filmaren gidoilaria; **Iciar Bollaín**, zuzendaria eta gidoilaria; **Pizqui Calvo**, Toledoko María de Padilla Elkarteko lehendakaria. “El País”eko zuzendariarentzako gutuna -2004ko maiatzak 25.

3.6 Gehiago jakiteko baliabideak

Themis: Emakume juristen elkarte

<http://www.mujeresjuristasthemis.org>

TAMAIA. Etxeko Indarkeriaren Kontrako Emakumeen Elkarte

<http://www.pangea.org/dona/tamaia/>

Emakume Banandu eta Dibortziatuen Elkarten Federazioa

"Genero-indarkeriaren biktimak" izeneko atal bat dago, urteka antolatua (izenak, datak...)

<http://www.separadasydivorciadas.org/>

Emakumeen kontrako tratu txarrak eta indarkeria

<http://www.diba.es/biblioteques/bibliotecaelectronica/recursosselectronicos/dossiersiguies/dossiers/dossier6.asp>

Bartzelonako Aldundiak emakumeei eskaintzen dizkien baliabideak.

Genero Indarkeriaren kontrako Erakunde Feministen Estatuko Sarea

Estatuko hainbat emakume-elkarte biltzen ditu. Bere helburua agintariei presioa egitea da, botere publikoek genero-indarkeriari aurre egiteko neurri eraginkorrik hartzen ez dutela ikusirik.

<http://www.redfeminista.org/>

Emakumeari laguntzeko Florentzia zerbitzua

Tratu txarrak jasotzen dituzten emakumeei laguntzeko larrialdi-zerbitzua da. Aholkularitza juridikoa, laguntza psikologikoa, jarduerak etab. eskaintzen ditu. Eguneko 24 orduetan dago irekita, urteko 365 egunetan.

<http://www.florentia-902116504.org/menu.html>

Emakume Aurrerakoien Federazioa

<http://www.fmujeresprogresistas.org/>

<http://cultura.gencat.net/bpt/bptarragona.cultura@gencat.net>

Malostratos.com

<http://www.malostratos.com>

Emakumeen aurkako tratu txarrak ikertzeko batzordea

<http://www.malostratos.org>

Informazio eta Ekintzarako Zentro Feminista

<http://www.cefemina.org/>

Sexu Erasoen Biktimei Laguntzeko Zentroa (C.A.V.A.S)

<http://www.violacion.org>

Derechos Humanos. Human Rights

Giza eskubideen alde lan egiten duen erakundea. Emakumearen giza eskubideei buruzko informazioa ematen du. Gaiarekin loturiko beste webgune batzuekiko estekak eta oinarritzko informazioa eskaintzen ditu.

<http://www.derechos.org/ddhh/mujer>

Fundación mujeres

Irabazi-asmorik gabeko erakunde pribatua, emakumeek gizarteko arlo guztietan duten partaidetza handitzera zuzendua.

<http://www.fundacionmujeres.es>

4. Irudietan murgiltzea: filmeko balioespena

Atal honetan, "AMORES QUE MATAN" filma ulertu eta aztertzeko hainbat alderdi garatuko ditugu, hain zuzen, hurrengo atalean gauzatuko diren jarduerak osatuko dituztenak:

- Errealitatea ikusizko hizkuntzaren bidez esploratu daitekeela ezagutzea eta ikus-entzunezko narrazioaren azterketa kritikoa egin ahal izateko trenak erabiltzen jakitea.
- Irudien inpaktua aprobetxatzea, narrazio zinematografikoaren bidez, giza eskubideen aldeko hausnarketa eta ekintza eragiteko.
- Tolerantzia, elkartasuna eta aniztasuna bezalako balioetan hezteko, filmeko hizkuntzen bidez, zeharkako gaiak azpimarratuz, adibidez, bakearen aldeko hezkuntza, kontsumo arduratsua edo ingurumena.

4.1 Laburmetraia:

Laburmetraiek ezaugarri jakinak dituzte:

1) Iraupen mugatua. Iraupen laburrekoak izanik, beste ekoizpen batzuk baino merkeagoak dira; esaterako, film luzeak edo telebistako serieak baino. Laburmetraien gehieneko iraupena 25 edo 30 minutukoa izaten da.

2) Izaera ez-komertziala: Laburmetraiek ez dute, normalean, banaketarako eta proiektiorako sendo eta finkorik izaten. Zuzendariak eta ekoizleak ez dute helburutzat hartzen errentagarritasun komertziala, nahiz eta, zenbaitetan, egindako inbertsioa azkar berreskuratzeko edo atzerian laburmetraia kopiak saltzeko aukera izan.

3) Besteren ekoizpen-bitartekoak: Luzemetraien ekoizpen zinematografikoetan ez bezala, produkzio-etxeek ez dute beren ekipamendu teknikoa izaten film laburretarako; enpresa espezializatuak alokatzen diote proiektuak gauzatzeko. Bi ondorio ditu horrek: alde batetik, geografiaren eta logistikaren ikuspegitik, produkzioa hiri handietara mugatzen da, Madrilera eta Bartzelonara, bereziki. Eta bestetik, noiz edo noiz eta maiztasun jakinik gabe laburren bat egiten duten produkzio-etxe txikien atomizazioa.

Gazteek noizbait luzemetraia bat egitera iristeko erabili ohi duten bitartekoa izaten da film laburra, nahiz eta badiren aparteko genero moduan, bestelako goranahirik gabe, lantzen duten zinemagileak ere.

4.2 Fitxa teknikoa eta sinopsia

Jatorrizko izenburua: AMORES QUE MATAN

Zuzendaria: Icíar Bollain

Herrialdea: Espainia, 2002

Iraupena: 20 min.

Genero: Fikzioa

Sinopsia: 20 minutuko film labur honek ideologia matxista erakusten digu eta gizon izateko "beste" modu bat ere bai; hau da, berdintasunean oinarriturik emakumeekin harremanetan sartzeko gizonen jokabidea. Aldi berean, "Amores que matan" lanak gogoeta hau egitera gonbidatzen gaitu: emakumeak gaizki tratatzen dituzten gizonak errehabilitatu ote daitezkeen. Istorio hau TE DOY MIS OJOS film luzearen jatorria da.

4.3. AMORES QUE MATANen une garrantzitsuenetako batzuk:

Senarra

Pertsona dohakabe bat da, bere zoritxarragatik besteak sufriarazten dituena. Hasieran atsegina da, baina pixkanaka "besteak"rekiko errespetuaren mugak zeharkatzen ditu, eta hurbilen duen pertsona bere emaztea da. Genero-indarkeria ulertezina dirudien gauza beldurgarria da, tratatu txarrak ematen dituen pertsonaren frustrazio eta antsietatetik sortzen dena.

Tratu txarrak ematen dituzten gizonen arteko talde-terapian, gizonek oso modu gordinean adierazten dituzte beren pentsamendu, argudio eta arrazoiak; hala ere, beren portaera kontrolatzen ikasteko lehen pausoa da.

Emaztea

Emaztea ez da film laburrean azaltzen, zuzendariaren helburua genero-indarkeriari buruz gizonek duten ikuspegia islatzea delako. Nolanahi ere, oso garrantzitsua da, senarrak emazteari egozten baitio bere amorru eta frustrazio guztia.

Tratu txarrak jasaten dituen emakume baten emozio nagusia beldurra da. Beldur horren bidez, emakumea gai da jarrera zehatz batzuk identifikatzeko, eraso gertatzearen dagoela esaten diotenak. Orduan, beldurra areagotu egiten da eta emakumearen nortasuna oraindik gehiago hutseratzen da, bere burua babesteko ahalegin etsian.

Gizonak

Terapia-taldeak oso lagungarriak dira tratatu txarrak ematen dituzten gizonak errehabilitatzeko. Dirudienez, beste batzuek zeure arazo berbera dutela ikusteak sendatzea posible dela sinisten laguntzen dizu, eta besteengan babesa bilatzen ere bai. Gogorra da erasotzaileek indarkeria justifikatzeko ematen dituzten "argudio-aitzakiak" entzutea.

Gaiari gizonen ikuspegitik heltzerakoan, Icíar Bolláínek ez du beraien jokabidea zurrizko asmorik, gaixoak direla argudiatuz. Aitzitik, sarritan ezkutuan geratzen den errealitate hori aztertzea da bere helburua. 1998an Arartekoak egindako txostenak zioenez, emaztea jotzen duten gizonek ez dute inolako patologia berezirik; estereotipo maskulino tradizionalenari dagozkion ezaugarriak eta jarrerak dituzte. Hau da, gizon izateko, familiaren edo bikotekidearen gaineko boterea eduki behar dutela uste dute; eta botere horri eutsi egin behar diotela pentsatzen dute, horretarako indarkeriara edo sexu-erasora jo behar badute ere.

4.4 Zinema-hiztegia

Film bat hainbat hartualdiz, eszenaz eta sekuentziaz osaturik dago. Hiru osagai horien bidez antolatzen dira historiaren eduki dramatikoa eta estetikoa; horietako bakoitzak oso zeregin zehatza du film baten eraketan eta, aldi berean, osagaiak era askotakoak izan daitezke.

Hartualdia

Hartualdia kameraren egintza bakarra da hasieratik amaieraraino; hau da, Zuzendariak "Hasi!" esaten duen unetik "Eten!" esan arteko denbora hartzen du, iraunaldia kontuan hartu gabe.

Hartualdiak funtsezko hiru elementu ditu:

1. Planoa, proportziozko neurri gisa hartuta (enkoadratzea)
2. Objektua erreferentziazat harturik kamerak duen kokalekua (angelumendua)
3. Kameraren mugimenduak.

Hiru elementu horiek konbinatuz historiari buruzko informazio-motaren bat emateko aukera dugu; horregatik, hartualdia oinarritzko adierazpen-unitate den planoarekin parekatu ohi da.

Plano-motak.

Enkoadraketa-aren arabera

- **Long Shot edo Plano Luzea:** Oso ikuspegi zabala hartzen du eta batez ere paisaiak, eraikinak, zerua, etxe osoak, mendiak eta horrelakoak erakusteko erabiltzen da. Horrez gainera, plano-mota horrek emozio-funtzioak ere bete ditzake. Bere helburu nagusia testuingurua eraikitzen laguntzea da, ekintza inguru fisiko batean kokatuz.
- **Full Shot edo Plano Orokorra:** Plano honen ezaugarri nagusia garaiera da, pertsonaia edo pertsonaiak oso-osorik ageri baitira, burutik hasi eta oinetaraino. Plano horren bidez aukera dugu gure pertsonaiaren ezaugarri batzuk ikusteko, adibidez: garaiera, gorpuzkera, erabiltzen duen arropa, eta aldi berean, bera mugitzen den espazioa ere erakusten digu.
- **American Shot edo Plano Amerikarra:** Burua baino pixka bat goragotik belaunaren behealde edo goialderaino iristen da. Plano horrek aukera ematen digu pertsonaiari buruzko xehetasun gehiago izateko eta haren gorputz-adierazpenaz hobeto jabetzeko.
- **Medium Shot edo Plano Ertaina:** Pertsonari buruzko zehaztasun gehiago ematen dizkigu. Plano honetan ingurunea ez da hain nabaria, pertsonaiak leku gehiago eta presentzia handiagoa hartzen baitu pantailan. Burua baino pixka bat goragotik gerriaren pareraino iristen da gutxi gora behera.
- **Medium Close-up plano:** Buru gainetik bular alderainoko tartea hartzen du, eta zehatz-mehatz erakusten ditu pertsonaiaren ezaugarriak, ingurunea ia-ia ez ikusteko moduan utziz. Xehetasun-plano horrek aske samar lan egiteko aukera ematen digu, pertsonaiak zenbait mugimendu egin baititzake, koadrotik irteteko arriskurik izan gabe.
- **Close-up edo hurbiltzea:** Close-up hori erabiliz gero pertsonaiaren aurpegia baino ez dugu ikusiko, iletik sorbalde-tartarainoko tartea hartzen baitu. Oso plano itxia da eta zehatz-mehatz erakusten dizkizu aurpegiak eta emozioak; ingurunea desagertu egiten da eta keinuen eta begiraden garrantzia areagotzen da; pertsonaiaren barne-mundura garamatza. Plano zaila eta arriskutsua da, pertsonaiak ezin baitu ia-ia mugimendurik egin, eta gainera irudia zehaztasun osoz fokatu behar da, bestela hartualdia lauso geratuko baitzaigu.

- **Big Close-up edo Hurbiltze Handia:** Planorik itxiena da Begiak, horietako baten zatia, eskua edo azkazala erakuts ditzake. Plano horrek aurpegi edo gauza baten parte jakin bat erakusten digu, horren ingurukoak erabat ezkutuan geratuz.
- **Insert edo Xehetasun Planoa:** Plano hau, funtsean, aurrekoaren berdina da, baina bien arteko aldea nabarmentzekotan esango genuke insert horrek batez ere gauzak edo egintza txikiak erakusten dituela, eta ez horrenbeste pertsonaiaren aurpegia.

Kameraren kokaguneen arabera:

Eskuarki, pertsonaren begiradaren parean jarri ohi da kamera. Kamera pertsonaren gainetik altxa eta behera begira jartzen badugu, pikatu bat egingo dugu.

Altuerarik handiena posizio zenitalean lortuko dugu; hala ere, kamera gora begira dugula gure ikuspegia subjektuaren azpira bideratzen badugu, pikatu hori kontrapikatu edo eskortzo bihurtuko da.

Kameraren mugimenduen arabera.

Film batean hainbat eratako mugimenduak ager daitezke:

- Kameraren aurrean pertsonak edo gauzak mugitzen dira.
- Jendea edo gauzak ez baina kamera bera mugitzen da.
- Bi mugimendu horiek aldi berean gerta daitezke.

Hori kontuan izanik funtsezko bost mugimendu ditugu: Dolly-a, Travelling-a, Tilt-a, Panning-a eta Zooming-a.

Lehenengo lau mugimenduak berez kameraren mugimenduak dira, eta azkenekoa, berriz, lenteen mugimendua.

- **Dolly-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean (euskarri eta guzti) atzeraka edo aurreraka objektuarengandik urrunduz edo hurbilduz egiten duen mugimenduari esaten zaio Dolly-a; aurreraka baldin bada Dolly-in esaten zaio eta, atzeraka bada, berriz, Dolly-back. Eskuarki Dolly-a ikuslea ekintzan sarrarazteko erabili ohi da, gure arreta aukeratutako gauza edo pertsonaiarengana eramateko. Dolly-in mugimenduak pertsonaiarengana hurbildu eta haren emozioak sentiarazten dizkigu, haren hitzak, ekintzak edo keinuak erakusten baitizkigu.

Dolly-back mugimenduak, aldiz, bestelako sententzioak sarrarazten dizkigu. Kamera objektu edo pertsonaiarengandik urrutiratzean, hura ingurune zabalago batean txertatu eta haren bakardadea senti dezakegu.

Dolly-in batek sarrarazten duen emozioa eta Dolly-back batek sarrarazten duena desberdinak dira; izan ere, batek lehendik ikusia dugun plano batera hurbiltzen gaitu xehetasun handiagorekin, puntu jakin bat nabarmenduz; besteak, berriz, pixkanaka erakusten digu, bizkarrez atzeraka doanaren sententzioa sarraraziz.

- **Travelling-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean alde batera nahiz bestera egindako mugimenduei esaten zaie Travelling-a. Kamera ezkerraldera mugitzen bada Travel left esaten zaio, eta eskuinaldera bada, berriz, Travel right. Travelling-aren eginkizun nagusietako bat irudiaren dinamismoa adieraztea da; pertsonaren ekintzan sarrarazten gaitu eta aldi berean testuinguruaren deskribapen laburra egiten digu.

- **Tilt-a:** Bai Tilt-a eta bai Pannin-a tripodearen lepoa jiraraziz eta kamera lekuz aldatu gabe egiten diren mugimenduak dira. Tilt-a gora edo behera egiten den mugimendua da, buruarekin bai edo ez esatean egiten dugun bezala. Mugimendua gora egiten denean Tilt-up deitzen da eta behera denean, berriz, Tilt-down. Bi mugimendu horiek oso deskriptiboak dira.
- **Panning-a:** Kameraren azken mugimendu hori buruarekin ezetz esatean egiten dugunaren antzekoa da eta bira-erdi bat da ia-ia. Ezkerraldera egiten denean Pan-left esaten zaio, eta eskuinaldera egiten denean, Pan-right.
- **Zoming-a:** Zooming-a lenteen mugimendua da soil-soilki. Objektura hurbildu edo urrutiratu egiten gara baina kamera lekuz aldatu gabe; hurbiltzeari zoom-in esaten zaio eta urruntzeari zoom-out.
Azkenean, enkoadraketak eta kameraren mugimenduak film-zuzendariaren egitasmoen arabera konbinatzen dira filma egiteko. Sarritan, zuzendariak, kamera-mugimenduez baliatuz, plano batetik bestera pasatzea erabakitzen du hartualdi berean, bere sormen-premiak betetzeko eta historiak berak dituen adierazpen-premiei erantzuteko.

Eszena

Eszena unitate abstraktua da eta klausula dramatiko bat erakusten digu. Elkarri lotutako hainbat hartualdiz osatua dago, eta horri esker pantailan unitate tematikoa sortzen da.

Eszena bakoitzak historiaren une jakin bat irudikatzen du eta bere esanahi berezia du; hala ere, eszenak ezin dira Sekuentziatik bereizi.

Sekuentzia

Sekuentzia, beraz, denbora- eta espazio-unitate bat da, elkarrekin lotuta dauden hainbat eszenez osatua; eszena horiek, filmaren beraren barruan film txiki bat kontatzeko ahalmena dutenez, autonomo bihurtzen dira.

Egia esan, plano-sekuentzia delakoa ez da zorrotz-zorrotz hartuta zinema-hizkuntzaren osagai hutsa, zehaztasun teknikoaren eta antzezpenaren emaitza ikusgarria baizik, baina hala ere, bere eduki estetiko eta funtzio komunikatiboa direla-eta, aipatu beharreko baliabidea da.

Jeneralean eszena oso bat (nekez sekuentzia bat) duen hartualdi bakarra delako esaten zaio horrela. Plano-sekuentziak hartualdi luzeak izaten ditu, eta horien ezaugarri nagusia da plano batetik bestera igarotzea hartualdia eten gabe; hau da, teknikoki hartualdi baten iraupena izaten du, baina narrazioaren aldetik ikusita eszenaren ekintza dramatikoa erakusten du.

Plano-sekuentziak filma ikusteko hainbat abantaila ematen ditu, eszena eteteak dakarren denbora-etena eragozten baitu, baina horrez gainera aukera ematen dio ikusleari denbora-unitate berean, une horretan bertan gertatzen ari den ekintzaren dinamismoa bizitzeko bere xehetasun guztiekin.

5. Zinema, Giza eskubideak eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak

Giza eskubideen hezkuntza prozesu bat da eta horri esker pertsonak beren eskubideei eta besteen eskubideei buruz ikasten dute, ikaskuntza elkarreragilea eta parte-hartzailea oinarri hartuta. Jarrerak eta jokabideak aldatzeko, trebetasun berriak eskuratzeko eta ezagupenen eta informazioaren trukea sustatzeko helburua duen hezkuntza-lanerako eredua ere bada.

Ikaskuntza neurri handi batean bizipenaren bidez lortzen da, eta ez horrenbeste ezagutza-pila bat erdietsiz, eta alde horretatik zinema oso tresna egokia da ikasteko, aukera ematen baitigu munduan dauden eta denongan eragina duten arazoei buruzko kontzientzia zabaltzeko eta ikus-entzunezko baliabide horren bidez errealitatera hurbiltzeko. Kamera gure begiradaren tresna da eta alde horretatik hezkuntzak errealitateari eta horren zergatiei buruzko begirada sentibera eta kritiko bihurtu behar luke. Hortxe dago gakoa.

Giza eskubideen adierazpen unibertsali buruzko gogoetak

- 1-Zein dira oinarritzko eskubideak edonorentzat?
- 2- Zure ustez zein dira zure eskubideak?
- 3-Zein dira nekez aitortzen dizkizuten eskubideak?
- 4- Besteen zein eskubide kostatzen zaizu gehien aitortzea?
- 5- Zein dira gehienetan urratzen diren eskubideak?
- 6- Adierazpena herrialde askok izenpetu badute ere, praktikan zergatik ez dira onartzen aurrerapen baten bidez?
- 7- Zein eskubide falta dira Adierazpen horretan?
- 8- Zer nolako zereginak bete beharko lirateke Giza Eskubideak lortzeko?

Metodologia

Jarraian proposatzen dizkizuen jarduera hauek gidaliburuaren amaieran aipatutako liburu edo iturrietan aurkituko dituzue. Beraz, ez kezkatu, baliabide ugari ditugu-eta. Hala ere, gauzak argi eta garbi esanda, jarduera hauek "aitzakia ezin hobea" dira gogoeta eta azterketa pertsonalaren inguruko gaiak lantzeko eta kontzeptu batzuk aztertzeko, hala nola bizikidetza, begirunea, kultura parte-hartzailea eta abar.

Jarduera horiek egiteko ezinbestekoa da gelan giro egokia sortzea, taldeak bere kabuz autogestionatu eta mundu guztiak parte hartzeko modua izan dezan. Arreta handiz joka ezazue kontraesanetan ez erortzeko. Kultura parte-hartzaileaz ari garenean ikasleei parte hartzen uzten ez badiugu, aurpegiratu egingo digute arrazoi osoarekin. Zuek zenbat eta gutxiagotan parte hartu, hainbat eta hobe. Berez, egokiena zera litzateke: taldeak bere kabuz jardun dezala, zuek emango dizkiezuen jarraibideak kontuan hartuta noski. Saiatu saio malguak egiten; eska iezaiezue kexak azaldu ordez proposamenak egin ditzatela, eztabaida batean elkar aditzen ez dutenean besteak esan duena beste era batera esan dezatela... entzuketara aktiborako tresna egokiak erakutsi ikasleei, jarduera beren eguneroko bizimoduko adibideekin osatu dezatela....

Gelan giro egokia sortu eta ulertarazi behar zaie bizikidetza eta gizalege-arauak eharrezkoak direla, baina ez norbaitek ezartzen dizkigulako, denon artean hitzartzen ditugulako baizik; beren iritzia kontuan hartzen dutela ikusiz gero beste modu batean konektatuko dute taldeko gainerakoarekin.

Argazkia: Nieves Prieto

Unitate didaktikoa

Jarduera	Helburuak	Edukiak	Prozedurak	Jarrerak
Bai ala ez indarkeriari?	Genero-indarkeriarekin loturiko zenbait topikori buruz gogoeta egitea	Etxe indarkeria	Galdesorta	Genero-indarkeriaren arazoaz jabetzea
Aurkitu nork jo zaituen	Berdinen arteko tratatu txarrak eragin ditzaketen hainbat diskriminazio mota antzematen jakitea	Diskriminazio motak	Test baten bidez identifikatzea	Gatazken aurrean jokabide baketsua izatea
Nesken gauzak	Bullying-kasu hipotetiko bati buruz gogoeta egitea, generoaren ikuspegitik	Genero-rolak	Role playing	Bullying-kasu baten aurrean jarrera bat hartzea
Ezetz esaten jakitea, kontu txarrik gabe	Modu asertiboan ezetz esaten ikastea	Asertibitatea, pasibitatea eta agresibitatea	Kasuen antzezpena	Norberaren nahiei eusten eta presioei aurre egiten jakitea
A ze beldurra!	Norberaren emozioak ezagutzen jakitea (kasu honetan, beldurra), garapen fisiko eta psikikoa bermatzeko	Emozioak: beldurra	Gogoeta pertsonala eta etiketa itsaskorrak	Norberaren beldurrei aurre egitea

Ebaluazioa

Beharbada, jarduera hauen alderdirik garrantzitsuena da. Gaiari Giza Eskubideen ikuspegitik heldu behar zaio beti, eta errespetua, gogoeta eta zentzu kritikoaren garapena bultzatu behar da. Jarduera bakoitzean gauza bera ez errepikatzeko, unitate didaktiko orokorrean esaten dizuegu hau.

1. jarduera. Bai ala ez indarkeriari?

Helburuak	Genero-indarkeriarekin loturiko zenbait topikori buruz gogoeta egitea
Jardueraren garapena	Genero-indarkeria aztertzeko, film laburraren gaiari berriro heltzea proposatzen dizuegu. Filmak tratu txarrak ematen dituen pertsonaren ikuspegitik begiratzen dio gaiari; hau da, gizonaren ikuspegitik. Ikasleei gaiari buruz zer pentsatzen duten galdetuko diegu. Irizkiak galdetu, eta taldeka argudioak emateko eskatuko diegu. Jarraian, eranskina irakurtzeko esango diegu. Bertan azaltzen diren esaldietatik, zeintzurekin bat datozen esan behar dute, eta zeintzurekin ez. Capdevila www.artistic-point.com (2007)
Materiala	Plafioa edo arbela, kartulinak (moztuta) kartel txikiak egiteko, zinta itsaskorra, errotuladoreak
	ordubete
Oharrak	Esaldi jakinei buruz adostasunik ez badago, esaldi horiek erdian jar daitezke, une batez haiek eztabaidatzeko. Ikasle bakoitza gainerakoak konbentzitzen saiatuko da, argudio bat emanez. Ikasleek proposatutako esaldiak erabiliz, gaiari berriro helduko diogu.

1. jarduera. Bai ala ez indarkeriari?

- **Zer iruditzen zaizkizu hurrengo esaldiak?**
- **Zein da zure iritzia?**
- **Esan hurrengo esaldiekin ados zauden ala ez:**

Etxeko indarkeria...

- ♦ Modan dagoen gaia da.
- ♦ Alkoholismoaren ondorioa da.
- ♦ Lanik ez edukitzearen ondorioa da.
- ♦ Kulturarik gabeko pertsonen artean gertatzen da.
- ♦ Ez du lekurik gizarte aurreratuetan.
- ♦ Saihestezina da berez.
- ♦ Ez da arazo larria.
- ♦ Pertsona gaixoek eragiten dute.
- ♦ Iraganeko gauza da.
- ♦ Bikotekideak banantzen direnean gerta daiteke.
- ♦ «Emakumeen askapena»ren ondorioa da.
- ♦ Sarriago gertatzen da arazoak dituzten familietan.

Tratu txarrak jasaten dituzten emakumeak...

- ♦ Baliabide propiorik ez duten etxekoandreak dira.
- ♦ Indarkeria sorrarazten dute.
- ♦ Indarkeria gogoko dute.
- ♦ Ez dakite beste modu batera bizitzen.
- ♦ Ez dute egia esaten.
- ♦ Pasiboak eta mendekoak dira.
- ♦ Ezjakinak dira.
- ♦ Beste belaunaldi batzuetako emakumeak dira.
- ♦ Gaixorik daude.
- ♦ Ez dute banantzerik nahi.
- ♦ Ez dute laguntzarik onartzen.
- ♦ Gizon oldarkorrek atsegin dituzte.
- ♦ Gizonari tratu txar psikologikoak ematen dizkiote.

Gizon oldarkorrek...

- ♦ Alkoholikoak dira.
- ♦ Gaixorik daude.
- ♦ Kontrola erraz galtzen dute.
- ♦ Ez dute kulturarik.
- ♦ Talde marjinaletako pertsonak dira.
- ♦ Matxistak dira.
- ♦ Oso primarioak dira.
- ♦ Ez dakite hitz egiten.
- ♦ «Molde zaharrekoak» dira.
- ♦ Beren eskubideak galdu dituzten gizon bananduak dira.
- ♦ Pertsona oldartsuak dira.

2. jarduera. Aurkitu nork jo zaituen...

Helburuak	Berdinen arteko tratatu txarrak antzematen jakitea.
Jardueraren garapena	• <i>Sting</i> film laburraren gaia gogorazi eta 1. eranskina banatuko dugu. • Ikasleek gaiari buruz izan dituzten bizipenak aztertuko ditugu: zein kasu ezagutzen dituzten, zer egin duten arazoa konpontzeko, etab. • Jardueraren bigarren zatian, dauden diskriminazio mota desberdinak aztertzeko eskatuko diegu (sexuagatikoa, arrazagatikoa, generoagatikoa...). • Egunkarietan diskriminazio horiei buruzko albisteak bilatzeko eskatuko diegu. Arrazoiak emanez, biktima nor den eta erasotzailea nor den azaldu beharko dute.
Materiala	1. eranskina + 2. eranskina + prentsa
	2 ordu
Oharrak	Jarduera hau ordubeteko bi saiotan ere egin daiteke.

2. jardueraren eranskina. Aurkitu nork jo zaituen...

Mutil batek, neska batek edo talde batek lagun bati bultzatzen diotenean, mehatxatzen edo beldurtzen duenean, edota bere gauzak ezkutatzeko, hausten edo lapurtzeko dizkionean mina egiteko asmoarekin, **berdinen arteko tratatu txarrak** direla esaten da.

Iska egitea, iraintzea eta norbaitez isilpean gaizki mintzatzea ere tratatu txartzat jotzen da, eta baita ohar zakarrak idaztea edo gezurrezko zurrumurruak zabaltzea ere.

Eta hala iruditu ez arren, norbait taldeko jardueretatik kanpo uztea, pertsona horri parte hartzen ez uztea, zokoratzea edo ez ikusiarena egitea ere tratatu txarrak ematea da.

Sailkatu hurrengo tratatu txarrak, eta esan zuk zeintzuk jasan dituzun, zeintzuk jasanarazi dituzun edo zeintzuk ikusi dituzun beste norbaiti jasanarazten:

Tratu txarrak		Fisikoa	Ahozkoa	Gizarte-bazterketa
Bultza egitea, jotzea	☐	☐	☐	
Mehatxatzea, beldurtzea	☐	☐	☐	
Norbaiten gauzak lapurtzea edo haustea	☐	☐	☐	
Norbaiti iseka egitea	☐	☐	☐	
Norbait iraintzea edo mespretxatzea	☐	☐	☐	
Norbaiti buruzko zurrumurruak zabaltzea	☐	☐	☐	
Norbaiti parte hartzen ez uztea	☐	☐	☐	
Norbaiti ez ikusiarena egitea	☐	☐	☐	
Inoiz ikusi al dituzu jokaera hauek...		Dagokiona markatu eta erantzun...		
Bultza egitea, jotzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Mehatxatzea, beldurtzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbaiten gauzak lapurtzea edo haustea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbaiti iseka egitea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbait iraintzea edo mespretxatzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbaiti buruzko zurrumurruak zabaltzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbaiti parte hartzen ez uztea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Norbaiti ez ikusiarena egitea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?	
Zein iritzi duzu bullying-ari buruz? Zure erantzuna arrazoitu, mesedez.				

3. jarduera. Nesken gauzak	
Helburuak	Bullying-kasu hipotetiko bati buruz gogoeta egitea, generoaren ikuspegitik.
Jardueraren garapena	. Istorioko pertsonaiak azaltzen diren orria banatuko dugu. . Boluntarioak eskatuko ditugu, pertsonaien paperak antzezteko. . Denbora bat utziko diegu lekuak, elkarriketak etab. prestatzeko. Antzezpenaren egiazkotasuna handitzeko, atrezoren bat erabil daiteke. . Aktore boluntarioekin hitz egingo dugu, antzezpena behin amaituta, gainerako ikasleei galdera batzuk egin diezaieten. . Zure ustez, tratu txarrak berdinak al dira nesken eta mutilen artean? . Bitartean, gelako gainerako ikasleekin bullying-ari buruzko ideia nagusiak bilduko ditugu, antzezlana hasi aurretik gaiaren aurkezpena egiteko. . Eskema hau izango litzateke: Bullying-aren gaiaren aurkezpena ↓ Istorioaren antzezpena ↓ Eztabaida aktoreen eta gainerako ikasleen artean
Materiala	4. jardueraren eranskina, aktoreentzako atrezzoak, arbela eta antzeztokia.
	2 ordu
Oharrak	Paperak txandaka antzez daiteke. Istoria ikastetxeko beste gela batzuen aurrean antzez daiteke, gaia ezagutarazteko.

3. jardueraren eranskina. Nesken gauzak

2. NESKEN ISTORIA

LAURAK 14 urte ditu. D.B.H.ko 3. mailan dago. Neska polita da, eta lakrikunkeriatan ibiltzea atsegin du. Bere neska-lagunen taldeko burua da. Berak hartzen ditu taldearen erabaki guztiak: berak nahi duena egiten dute, berak dioen tokira joaten dira, berak erabakitzen du nor sartzen edo irteten den taldetik. Bere lagunik onena Cristina da. Laurari Julio gustatzen zaio, gelako mutilik amodiotsuena. Baina antza denez, Juliori neska iritsi berri bat interesatzen zaio: Elena. Laurak badaki bere lagunek Elena baztertzeko modurik onena Elenari buruzko zurrumurruak zabaltzea dela. Berarekin borrokatzeko prest ere egongo litzateke, beharrezkoa balitz.

ELENAK 14 urte ditu, duela gutxi iritsi da Institutura eta Laura, Julio eta Cristinaren gela berean dago. Erakargarria da, baina ez zaio atentzioa ematerik gustatzen. Oso gizartekoia denez, erraz egin ditu lagunak. Juliorekin primeran moldatzen da, eta horrek arazoak ekarri dizkio: Laura eta Cristina berari buruzko zurrumurruak eta gezurrak zabaltzen hasi dira. Bakarrik geratzen ari dela sentitzen du. Jo egin nahi dutela ere entzun du.

CRISTINAK Laura eta Elenaren adin bera du, 14 urte, eta gela berean dago. Izaera ahulekoa da, eta beti besteek esaten dutena egiten du. Cristinak Laura miresten du, bere edertasunagatik eta erabakitasunagatik. Badaki bera ez dela polita, baina indar fisiko handia du. Edozer egingo luke bere lagunagatik; gezurrak esan eta difamatu ere bai, beharrezkoa bada. Badaki Laura nola sentitzen den, eta pozik lagunduko dio Elena kikiltzen. Barru-barruan, gertatzear dagoena eragotzi nahi du, baina ez da ezer egitera ausartzen. Izan ere, bestela Laura haserretu egingo da, eta bere adiskidetasuna eta babesa galduko du.

JULIOK 15 urte ditu. D.B.H.ko 3. maila errepikatzen ari da, eta Laura, Cristina eta Elenaren gela berean dago. Arrakasta handia du nesken artean, eta erraz ligatzen du. Maite-kontuetan zebilen Laurarekin, Elena iritsi zen arte. Elenarekin oso gustura sentitzen da, gauza askotan bat datozelako. Ez du Lauraren lagun izateari utzi nahi, baina ez du ulertzen hark Elenarekiko duen jokabidea. Hala ere, ez dio garrantziarik ematen. Elenaren bakardade- eta beldur-sentimenduak ere ez ditu ulertzen. Nesken tontakeriak dira.

Iturria: Ikasleen arteko tratu txarrei buruzko gidaliburua. Isabel Fernández Garcí eta Isabel Hernández Sandoica
Adingabearen Defentsaria: http://www.asociacionrea.org/BULLYING/8_06_Actividades_y_Materiales/08.06.07.pdf

4. jarduera. Ezetz esaten ikastea, kontu txarrik gabe

Helburuak	Modu asertiboan ezetz esaten ikastea: Norberaren nahiei eusten eta presioei aurre egiten jakitea.
Jardueraren garapena	Aurkezpen txiki bat egingo dugu, presioa nola egin daitekeen erakusteko eta asertibitatearen esanahia azaltzeko: presioei erantzuteko moduak. Hurrengo azalpena lagungarria izan daiteke aurkezpenerako: "Pertsonen arteko harremanetan zailtasunak eta gatazkak sortu ohi dira. Sarritan, besteek presioa egiten digute gauza jakinak egiteko, nahiz eta guk horretarako gogorik ez eduki edo ados ez egon. Horrelako pertsonak xantaia afektibo edo emozionala erabiltzen dute maiz. Presio horiei aurre egiteko modurik egokiena asertibitatea da." Asertibitatearen definizioa: norberaren sentimenduak modu egokian adieraztean datza, inor mindu gabe eta antsietate edo agresibitate erakutsi gabe. Asertibitatea ez da nortasunaren zati, eta beraz, ikasi egin daiteke. Beste pertsonak errespetatzea eta aldi berean norberaren iritzia defendatzea esan nahi du. Gatazkak sortzen direnean, pertsonak hainbat jokabide izan ditzakegu: Jokabide asertiboa: pertsona orok du eskubidea berarentzat komenigarriena dena lortzen saiatzeko, beste inori kalterik egiten ez dion bitartean. Era berean, eskubidea du errespetatua izateko, bere emozioak adierazteko, laguntza eskatzeko, iritziz aldatzeko, hanka sartzeko... Jokabide pasiboa: nire interesak defendatzen baditut, besteak haserretu egin daitezke, eta ni estimatzeari edo nire lagun izateari utz diezaiokete; ez dut eskubiderik haserretzeko, triste sentitzea... eta are gutxiago hori adierazteko; ezin dut hanka sartu; ez dut laguntza eskatzeko eskubiderik... Jokabide oldarkorra: neuk bakarrik dut eskubidea nire helburuak lortzen saiatzeko eta nire eskubideak defendatzeko, errespetatua izateko, nire sentimenduak azaltzeko, nire iritzia emateko, hanka sartzeko... ni naizelako.... eta beste pertsonak direlako Ondorioak: Modu batera ala bestera jokatzek ondorio desberdinak dakartza gure autoestimuantzat eta bizikidetzarentzat. Ihes egiten badugu, frustrazio-sentimenduak izango ditugu; borrokan hasten bagara, gorrotoa eta ezinegona piztuko dugu beste batzuegan. Aldiz, asertibitateak ongizatea dakar, eta ez dio autoestimuari kalterik egiten. Eredu asertiboak, beraz, norberaren sentimenduak, beharrak, eskubideak eta iritzia zuzenean adieraztea esan nahi du, beste pertsonak mehatxatu edo erasotu gabe.

	Zer egin dezakegu beste pertsonak presioa egiten jarraitzen badu? _ Ezetx esaten jarraitu, azalpenik eman gabe (disko marratua). _ Erasora jo: presioa jasotzen egoteagatik nola sentitzen zaren azaldu. _ Eztabaidatzen jarraitzeari uko egin, egoera saihestu. Norbaitek zerbait egiteko jaso dezakeen presioari buruzko adibide batzuk aztertuko ditugu. Gela lau edo bost laguneko taldetan banatuko dugu. Antzeztu beharreko kasuak banatuko ditugu, eta taldeei hamar minutu emango dizkiegu antzezpena prestatzeko. Talde bakoitzak bere kasua antzeztuko du. Besteek antzezpena ikusi eta baloratuko dute. Talde-kopuruaren arabera, antzezpenak errepikatu eta alderatu egin daitezke. Antzezpenen ondoren, ikasleek eztabaida egingo dute. Eztabaida pizteko, galdera hauek erabil ditzakegu: . Zer da presiozko esaldi bat? . Erraza al da presiozko esaldiak esatea? . Erraza al da presiozko esaldiei erantzutea? . Nork erabiltzen ditu sarriago presiozko esaldiak, neskek ala mutilak? Zergatik? <i>Iturria: GÜELL, Manel eta MUÑOZ, Josep (1998). Desconeix-te tu mateix. Programa d'alfabetització emocional. Bartzelona: Paidós.</i>
Materiala	Argibideen orria, irakaslea orientatzeko esaldiak eta ebatzi beharreko kasuak.
	Ordu bat eta 30 min
Oharrak	Gai korapilatsua denez, kontu handiz joratu behar da, jende guztia eroso sentitu dadin.

4. jardueraren eranskina. Ezetz esaten ikastea, kontu txarrik gabe

Proposatutako ariketak: Role playing

1. kasua (Jokabide oldarkorra)

Aita bat bere semea presioa egiten ari zaio ilea moztu dezan. Semeak oso gogoko du bere ile luzea. Mutil baketsua da. Aitak behin eta berriz esaten dio ilea mozteko. Azkenean, mutilak modu oldarkorrean erantzuten dio aitari, nazkatuta dagoela esanez; ahal duenean etxetik joango dela, ezin duelako egoera gehiago jasan; bere ilearekin nahi duena egingo duela, eta aita ez dela inor berari nolako orrazkera eraman behar duen esateko.

2. kasua (Jokabide pasiboa)

Neska bat mutil bati presioa egiten ari zaio sexu-harremanak edukitzeko. Mutila zalantzatan dabil, ez baitu uste horretarako prest dagoenik; ondorioen beldur da, eta egoerak asko kezkatzen du. Neskak behin eta berriz eskaera bera egiten dio; heldugabea dela esaten dio, beharbada ez dela benetako gizona, bere lagun guztiek dagoeneko egin dutela.... Mutila ez da ausartzen ezezko borobila ematera, eta aitzakiak asmatzen ditu; baina azkenean, amore ematen du.

3. kasua (Jokabide asertiboa)

Mutil bat neska bati presioa egiten ari zaio, koitoxa prestatu gabe egin dezaten; lehendik ere egin dute, baina prestatuarekin. Argudio asko ematen dizkio neskari: gehiago gozatuko dutela, edozer gertatzen bada berak hartuko duela erantzukizuna, egiterik nahi ez badu maite ez duelako dela, beharbada beste neska bat bilatu beharko duela.... Neskak haurdun geratzeko beldurra du, eta ez du bere burua ama izateko prest ikusten. Beraz, mutilari behartuta sentitzen dela erantzuten dio, eta behin eta berriro esaten dio, hainbat modutara, ez duela nahi hori egiterik.

Aserbitatea eta sexu-harremanak:

Sexuari dagokionez, kontuan hartu behar da neskek mutilek baino presio gehiago jasotzen dutela. Aserbitatea landuz gero, neskek benetan zer nahi duten sarriago galdetuko liokete beren buruari; gai izango liriteke presio eta xantaiei aurre egiteko, eta beren erabakiak errespetatuarazteko. Esaldi hauek orientagarriak baino ez dira; ikasleek beste batzuk proposa ditzakete.

5. jarduera. A ze beldurra!	
Helburuak	Norberaren emozioak ezagutzen jakitea (kasu honetan, beldurra), garapen fisiko eta psikikoa bermatzeko.
Jardueraren garapena	Beldurra sentitzea funtsezkoa da bizirik irauteko, eta arriskutsuak edo kaltegarriak izan daitezkeen egoerei aurre egiteko ere bai. Amorrua eta minarekin gertatzen den bezala, beldurra ezkutatzeko kalte psikiko eta organikoak eragin ditzake. Beldurrari aurre egiteko lehenengo pausoa berau aitortzea da. Barruan gordetako beldurrak etxeko indarkeriaren lekuko izan diren hurrei eragiten die bereziki. Jarduera hasteko, beldurra pertsona guztiek sentitzen dutela azalduko dugu. Bakoitzak bere beldurrak dauzka... Zeintzuk dira zeureak? • Ikasleei etiketa itsasgarri zuriak banatuko diegu, eta zeren beldur diren idazteko eskatuko diegu. Etiketa bakoitzean hitz edo esaldi bat idatzi behar dute, eta beldurrak eragiten dien lekuan itsatsi: bihotzean, hanketan (ez dielako mugitzen uzten), aurpegian... • Ez da balio-judiziorik egin behar, eta ikasleei gogoeta egiten utzi behar zaie. Bakarkako lana da. • Jarraian, ikasleei gelatik ibiltzeko eskatuko diegu, besteek etiketak ikus ditzaten. Binaka ere jar daitezke, etiketetan diotenari buruz elkarrekin hitz egiteko.
Materiala	Etiketak eta arkatza
	ordubete
Oharrak	Jarduera hasi aurretik, beldurrari buruz hitz egin behar dugu, zuhurtziarekin erlazionatuz. Zuhurtziak beldurrari eusteko balio du, baina pertsona blokea dezake. Jarduera zaila da hau; helburua ikasleek beren beldurrei buruz gogoeta egitea da, eta beste pertsona batzuekin beldur horiez hitz egitea. - Zer sentitzen dut? Lotsa sentitzen al dut? Nire sentimenduak adieraztea kostatzen al zait? Galdera hauek lagungarriak izan daitezke jardueran zehar, eta baita geroko balorazioan ere.

Baliabide-sarea

ADMINISTRAZIO IBILBIDEA

Lehen mailako arretako gizarte-zerbitzuak- Arazoaren identifikazioa eta diagnostikoa eta irtenbideen bilaketa, deribazioa edo jarraipena.

- Baliabide zehatzetarako sarbidea ematen dute; adibidez, abegi-etxeetarako sarbidea.
- Berariazko laguntzak izapidetzen dituzte: diru-laguntzak, janaria eta etxebizitza.

Osasun-laguntza (lehen mailako arretako zentroak, oinarritzko osasun-arloak, planning-ak, ospitaleak, osasun mentaleko zentroak, etab.).

- Lesio eta kalte fisiko nahiz psikologikoen diagnostikoa eta tratamendua.
- Emakumea erasotua izan bada edo horren susmoa badago, oso garrantzitsua da mediku-azterketa egitea, emakumeak salaketa jartzeko asmorik izan ez arren.
- Zentro hauetako batzuek lesioen txostena eta bestelako osasun-protokoloak egiten dituzte.
- Emakumeak lesioen txostena eskatzeko eskubidea duela jakin behar du. Txosten horrek zehatza izan behar du, egungo edo etorkizuneko prozesu judizialean erabil litekeelako.

Emakumea orientatzeko, informatzeko eta artatzeko guneak- Administrazioen menpe daudenak udalarenak izan ohi dira. Gune batzuek urte asko daramatzate martxan, eta beste batzuk berriak dira. Hainbat programa eskaintzen dituzte, informazio orokorretik hasi eta arreta zehatzera.

- Gure arloan diharduen guneren bat dagoen jakitea komeni da, eta zein motatako zerbitzuak eskaintzen dituen aztertzea (laguntza psikologikoa, aholkularitza juridikoa, laguntza-taldeak etab.).

Larrialdiak

- Beste zerbitzuen ordutegietatik kanpo, emakumeak zerbitzu osagarrietara jo dezake. Zerbitzu horiek deribazio-lana egiten dute. Ostatua eskain dezakete. Oso garrantzitsua da emakumeari larrialdietarako telefono-zenbaki bat ematea, behar duenean hara deitu dezan.
- Bartzelonan gizarte-larrialdietarako telefonoa dago. Beste udalerri batzuetan udaltzaingoa arduratzen da zeregin honetaz, gizarte-zerbitzuekin lankidetzan.
- Ospitaleko urgentzia-zerbitzuek emakumeari laguntza psikiko-fisikoa eman diezaiokete larrialdietan.

Abegi-etxeak

- Baliabide bereziak dira. Beren eginkizuna arrisku-egoeran dauden emakumeei babesa ematea da. Egonaldian zehar, etxeko profesional-taldeak laguntza eskaintzen die emakumeei eta beren seme-alabei. Emakumeak pairatu duen egoera eta egun dagoen arriskua aztertzen du, eta gizarteratzera bideratutako ekimenak prestatzen ditu. Abegi-etxe batzuek emakumea bere onera ekartzeko programak dituzte.
- Egonaldiaren iraupena etxe bakoitzaren eta kasu bakoitzaren arabera aldatzen da. Gehienez sei hilabetekoa izan ohi da. Nerabeen kasuan, adin-muga bat egon daiteke.
- Etxearen kokapena isilpean gordetzen da, segurtasun-arrazoiengatik. Emakumea lehen mailako arretako zerbitzuen bidez sartzen da etxean, eta askotan ez da berehala gertatzen.

Aterpeak

- Udaletxeek jartzen dituzten etxeak dira, urgentzia edo arrisku handiko kasuetarako.
- Emakumeak bi edo hiru egun ematen ditu aterpean. Bien bitartean, emakumea toki egokiago batera (abegi-etxe batera) bidaltzea komeni den aztertuko da, edo beste babes-neurri batzuk erabakiko dira (erbesteratzea).
- Aterpeak ez dira beti udalarenak izaten. Alokaturako gelak, ostatuak etab. ere izan daitezke.

Segurtasun Indarrak Polizia Nazionalea, Guardia Zibila, Ertzaintza eta Udaltzaingoa.

- Tratu txarrengatik salaketak bertan jartzen dira. Salaketak epaitegian edo fiskaltzan ere jar daitezke, eta zenbait kasutan, hori egitea egokiagoa izaten da.
- Salaketa jarri aurretik zerbitzu juridiko batera jotzea komeni da, aholkua eskatzeko (eskura dugun zerbitzu espezifikoenen). Salaketa orientazio juridikoko zerbitzu batek presta edo idatz dezake. Martxan jarriko den prozedura mota ezagutu behar da. Salaketa jartzea komeni den ala ez ere aztertu behar da (alderdi juridikoak, biktimaren segurtasuna, emakumearentzat izango dituen ondorioak).
- Hiri handietan, emakumeen kontrako indarkeriagatik salaketetan espezializatutako komisaldegia egoten dira. Beste leku batzuetan programa edo agente bereziak egon daitezke, besteak beste, biktima artatzeko zerbitzuak. Fiskaltzak eta epaitegiek ere berariazko zerbitzuak izaten dituzte.
- Zenbait udalerrian emakumeek babesa lor dezakete; batez ere, arreta-protokolo bereziak baldin badaude.

Epaitegiaren orientazio eta aholkularitza juridikoko zerbitzuak- Lege-orientazioa ematen dute. Doako justziarako sarbidea ematen dute; horretarako, egiaztagiria aurkeztu behar dira aldez aurretik. Epaitegien edo abokatuen elkargoen bidez eskura daiteke laguntza hori.

- Oso garrantzitsua da profesional horiek genero-indarkeriaren inguruko trebakuntza duten jakitea, bigarren mailako biktimizazioa saihesteko. Horrekin batera, epaitegiak genero-indarkerian espezializatutako ofiziozko txandarik duen galdetu behar da.

Biktima artatzeko zerbitzuak- Eskubideei eta salaketa jartzeko aukerei buruzko lege-orientazioa ematen dute.

- Zerbitzu batzuek laguntza eskaintzen dute prozedura juridikoko izapideak egiteko.
- Duela gutxi sortutako zerbitzuak dira, eta eskaintzen dituzten programak oso anitzak dira.

Fiskaltza eta epaitegiak- Salaketak izapidetzen dituzte eta lege-prozedura abiarazten dute (zibila edo penala).

- Oso behin-behineko neurriak, behin-behinekoak eta kautelazkoak ezartzen dituzte, eta aldentze-aginduak ematen dituzte.
- Gaur egun, genero-indarkerian espezializatutako fiskaltzak eta ofiziozko txandak sortzen ari dira.

Topaguneak-Familia-epaitegiekin daude loturik. Gune hauek profesionalen zaintzapean daude. Beren helburua gurasoei eta seme-alabei elkartzeko aukera ematea da, emakumearentzako arrisku gutxiago dagoen leku neutro batean, epai bat dagoenean.

Jarduerak

Gida honetan proposatzen dizkizuegun fitzez gainera, badira beste jarduera batzuk Giza Eskubideei buruzko kontzientzia sustatzen lagunduko dizuetenak; era horretan, hezkuntzailana modu zabalagoan eta osatuagoan egin ahal izango duzue.

Giza eskubideekin zerikusia duten efemerideak

Giza eskubideen inguruko efemerideak didaktika eta hezkuntzarako erabiltzea oso egokia izan daiteke bizikidetzarako bakea behar dela azpimarratzeko; azpimarra itzazue, modu positiboan, giza eskubideekin zerikusia duten eta gainditu gabeko egoera batzuk gogorarazteko baliagarriak diren alderdi desberdinak.

Datak:

Haurren Eskubideen Nazioarteko Eguna, azaroaren 20a Giza

Eskubideen Eguna, abenduaren 10a

Bakearen Aldeko Eskola Eguna, urtarrilaren 30a.

...

Ikastetxe arteko ekintzak

Hainbat ikastetxek batera jarduerak egitea oso mesedegarria da ikastetxeetako profesionalen arteko lankidetzarako, eta gainera harremanetan jarriko ditu auzo eta herrietako neska-mutilak.

Elkartasun-kanpainak

Kanpaina bereziak oso baliagarriak izan daitezke gauzak elkarrekin banatzen ikasteko, axolagabeak ez izaten ikasteko, eta ikasleak Hirugarren Munduari laguntzen dieten GGKEekin eta berdintasuna eta justizia sustatzen duten erakundeekin harremanetan jartzeko.

Honako jarduerak egin ditzakezue: GGKEekin elkarlanetan aritzea eta proiektuetan parte hartzen duten boluntarioen lekukotasunak eskaintzea edo Giza Eskubideen aldeko kanpaina eta erakundeetan parte hartzea.

Ikastetxeen arteko korrespondentzia eta trukeak

Ikastetxeen artean korrespondentzia trukatzeko oso egokia izan daiteke beste errealitate batzuei buruzko komunikazio-premiak betetzeko, beste leku eta kultura batzuen inguruko jakin-mina pizteko edo beste hizkuntza eta kultura batzuen ikasketan teknika berezi moduan erabiltzeko.

Aukera ditzakegun harremanak:

Etengabeko korrespondentzia izan dezakezue maila bereko ikasgelen artean, Espainiako erkidego bereko beste ikastetxe batzuekin edo munduko gainerako lekuetako ikastetxeekin.

Bereziki interesgarria da zenbait pertsonen "etsaitzat" hartzen dituzten herrialde edo lekuetakoa izatea.

Giza Eskubideei buruzko aldizkariak edo argitalpenak

Giza eskubideen defentsa sustatzen duten aldizkarietan idaztera anima ditzakezue; era horretan ikasleen lanak eta komunikazioak zabaltzen eta ezagutarazten lagunduko duzue. Idazketa oso egokia da ikerketa eta arte arloan ikasleen sormena bultzatzeko eta eskolan bertan kultura-ekoizpenak aurrera ateratzeko.

Antzerkia eta giza eskubideak

Antzerkiak gorputz adierazpena eta hizkuntza dramatikoa lantzeko aukera ematen du, eta aldi berean, ikasleek antzezten dituzten obrak abiapuntu harturik, gai jakin batzuei buruzko sensibilizazioa ahalbidetzen du.

Antzerki-emanaldiak, txotxongilo-erakustaldiak eta abar proposa ditzakezue. Ikasleek berek sortutako testuak edo berdintasunari eta justiziarri buruzko beste obra batzuetako testuak erabil ditzakezue. Horiei buruz eta horietan agertzen diren sentimenduei buruzko iruzkina egin.

Ikastetxeko liburutegia

Bakea, gatazka eta giza eskubideei buruzko Haur eta Gazteentzako liburu aukeratuak eskaini behar zaizkie ikasleei irakurtzearen plazera eta pentsamendu kritikoa sustatzeko.

Proposatzen dizuegu liburu horietakoren bat irakurtzea eta gero foro bat egitea, edo bestela pertsonen eskubideen aitortzea sustatzen duten testuak sortzea.

Erakusketak:

Erakusketak oso egokiak dira, gai bat norberaren iritziaren arabera eta talde osoaren ikuspegi orokorraren arabera lantzeko aukera ematen baitute.

Beren edukiengatik interesgarriak diren gaiak aukera ditzakezue, eta horien berri emateko neska-mutilen sormena sustatzen duen moduren bat bilatu: adibidez, grafitti bat egin. Gero, sail desberdinetan sortutako lanak ikastetxeko guztiei aurkeztuko zaizkie.

Komunikazio-bide gisa eta eskola-inguruneaz kontzientzia hartzeko bide gisa ere erabil daiteke.

Gure proposamenak: Kartelak, collageak, eranskailuak, marrazkiak, ikus-entzunezkoak. Bakea eta giza eskubideen defentsa aldarikatu duten pertsonen buruzko erakusketak.

Bakearen aldeko txiste grafikoaren bilduma

Lankidetzak-jolasak

Didaktika eta hezkuntza helburuetarako erabiltzen direnean oso proposamen egokiak dira, jolas egite hutsaren atseginez gozatzen erakusten baitute, eta ez dago galtzailerik.

Lankidetzak eta komunikazio-modu desberdinak ezagutzen laguntzen dute. Giro aktibo, parte-hartzaile eta komunikatzailea sortzen laguntzen dute. Errealitatea ezagutzeko esperientzia eskaintzen digute.

Pedagogia, jolas, partaidetza eta sormenerako tresna gisa erabiltzen dugu.

Giro positiboa sortzen laguntzen du. Jolas ez-lehiakorrek oso esperientzia onuragarria dira taldearentzat.

Jolas motak ¹:

Finkapen, ezagutza, konfiantza, komunikazio, lankidetzak eta gatazka-konponbiderako jolasak.

¹ Paco Cascón-en "La alternativa el juego 1 y 2" delakoan begira dezakezue.

Lankidetza-jolasak

Nork bere burua finkatzeko jolasak

Horien helburua da pertsonaren autokontzeptua garatzea eta taldean finkapen hori sustatzea. Pertsonen edo taldearen alderdi positiboak bultzatzen dituzte. Era berean, aukera ematen dute norberaren premiak ezagutzeko eta horiek giro egoki batean adierazteko, taldearen barruan onarpena eta integrazioa areagotzeko. (Ezaugarrien zerrenda, gaitasunen silueta, ondo egiten ditudan gauzak...)

Ezagutza-jolasak

Taldea osatzeko lehenengo urratsetako bat da; elkar ezagutzeko aukera ematen die parte-hartzaileei.

Nork bere burua aurkeztea eta gure gaitasunak eta zaletasunak azaltzea, baldintza jakin batzuk betetzen dituen norbait bilatzea, atsegin zaizkigun gauzen zerrenda aurkeztea, maizterren jolasa egitea gure izenak esanez...

Konfiantza-jolasak

Nork bere buruan eta taldean duen konfiantza probatzeko eta sustatzeko ariketa fisikoak. Aldez aurretik taldeko kideek elkar ezagutu behar dute.

Konfiantza garrantzi handikoa da: elkartasunezko jarrerak sustatzeko, ahalegin handiagoa eskatzen duen talde-lana prestatzeko, gatazkei aurre egin edo erabakiak hartzeko.

Bi baldintzatan oinarritzen dira: Taldearen barruan jarduteak sortzen dituen baldintzak: erreakzioak, bulkadak, beldurrak, esperientzia atsegingarriak. Besteekiko eta ingurunearekiko gure harremanaren ohiko erreferentzia-puntuak aldatzea.

Komunikazio-jolasak

Komunikazioa bizkortzeko helburua dute eta taldean norabide bakarreko hitz-komunikazioa hautsi nahi dute. Entzuketara aktiboa eta hitzeko komunikazioaren mezuaren zehaztasuna sustatzea. Hitzekoa ez den komunikazioa eta harreman estuagoak eta irekiagoak bultzatzea.

Adibidez, marrazkia deskribatzea, mimikaren bidez zerbait asmatzea, mezu bera hainbat laguni ematea, papertxoak ematea...

Lankidetza-jolasak

Harreman lehiakorak gaitzitzeko baliabide garrantzitsuak dira. Jolas hauek helburu komuna dute eta sormenezko lankidetzarako espazio bat sortzen dute.

Lankidetzazko aulkiak, talde-antzezpenak...

Gatazkak konpontzeko jolasak eta teknikak

Helburua da horiek deskribatzen ikastea eta zergatiak, elkarreraginak, erreakzioak eta abar ezagutzea.

Gatazkak konpontzeko teknikak, rol-jolasak.

Jolasen ebaluazioa

Jolas bakoitzaren parterik garrantzitsuena da (metodo sozio afektiboa) horrek aukera ematen baitigu ikasleak bere buruarekin eta besteekin nola sentitu den aztertze eta konpartitzeko, jarduera aztertze (erreakzioak, sortu diren egoerak) eta eguneroko bizimoduan gertatzen diren antzeko egoerak balioesteko, nola konpondu diren eta zergatik ikusteko.

6. Egizu zerbait

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Globalizazioaren aurkako mugimenduak
Migrazioak
Giza Eskubideei buruzko baliabideak
Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza
Nazioarteko Elkartasuna
Emakumeak
Sindikatuak

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Giza Eskubideen Aldeko ONUren Goi Komisariaren Bulegoa
Nazioarteko Amnistia Espainia
Marokoko Giza Eskubideen Aldeko Elkartea (AMDH)
Maiatza Plazako Amak Elkartea
Human Rights
Torturaren Aurkako Taldea
Equipo Nizkor: Giza Eskubideak Latinoamerikan
Maiatza Plazako Amonak
Human Rights Watch
Giza Eskubideen Aldeko Nazioarteko Federazioa
FIAN: Elikatzeko Giza Eskubidearen alde
INCHIRI: Giza Eskubideak Merkataritzan eta Inbertsioetan
Rigoberta Menchú Fundazioa
Maghreb des droits de l'Homme
San Pedro Nolasco GKE

Globalizazioaren aurkako mugimenduak

RCAD: Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa
Attac Nazioartekoa
Attac Madrid
Maastrich-eko Europaren aurkako mugimendua
Portoalegreko Munduko Gizarte Foroa 2002
Via Campesina
Erresistentzia Globaleko Mugimendua
Sevillako Gizarte Foroa
Europako Gizarte Foroa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Migrazioak

Zaragozako Abokatuen Elkargoko Atzeritarrei buruzko Web orria
Etorkinen Informazio eta Laguntzarako Taldea (GISTI-Francia)
SOS Racismo Madrid
Andalucía Acoge
IOÉ kolektiboa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideei buruzko baliabideak

Giza Eskubideei buruzko Baliabideak Interneten Pangea
Zaragozako Unibertsitateko Giza Eskubideei buruzko Zerbitzaria
Pangea: Internet Solidarioa
Kontrainformazioa Nodo50

UNESCOren Bakearen eta Giza Eskubideen Aldeko Katedra
Granadako Unibertsitateko Kulturarteko Ikerlanetarako Laborategia
Bakerako Ikerketa Zentroa
Minesottako Unibertsitateko giza eskubideei buruzko baliabideak (gaztelaniaz)
Behartutako desagertuenak
MoveOnPeace
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza

Edualter
Apdhe-ren Bake Hezkuntza Mintegia
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Nazioarteko Elkartasuna

Intermon
Askapen Nazionalerako Fronte Zapatista
Sodepaz
Arabiar Kausaren Aldeko Elkartasun Batzordea
Kanal solidarioa
Garapenerako GKEen konfederazioa (CONGDE)
Fronte Polisarioaren Espainiako Ordezkaritza
ACSUR Las Segovias
Mugarik gabeko Medikuak
Saharar preso eta desagertuen aldeko elkarteak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Emakumeak

Afganistaneko emakumeak
Emakumeak Sarean
Emakumeen Giza Eskubideen aldeko Plataforma
Espainiako Estatuko Erakunde Feministen Federazioa
Sexu Erasoen Biktimei Laguntzeko Elkartea
Afganistaneko Emakume eta Haurrentzako Giza Laguntza (HAWCA)
Andaluziako Emakume Progresistak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Sindikatuak

ELA
SOC-MR
USTEA
CC.OO.
UGT
CGT
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Beste zenbait

Ecologistas en Acción
Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Konfederazioa
World Watch
Granadako Kontsumo Arduratsurako Kanpaina
Drogamenpekotasun eta Hiesarako federazioa - Esteka
Greenpeace
Bidezko Merkataritzaren Estatuko Koordinakundea
A pulso
Melillako iruzur eta ustelkeriaren aurkako plataforma
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

7. Gehiago jakiteko...

Sarean dauden hezkuntza-baliabideak

Arazismoa eta Xenofobia: Kulturartekotasunaren gatazka Orientabideak.

URL: <http://www.pntic.mec.es/revista3/junio/entrecul.htm>

Manuel Méndez Santamaría

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua: Kulturartekotasuna diogunean inguru berean dauden kultura desberdinen arteko bizikidetza gatazkatsua adierazi nahi dugu. Ingurune hori kultura horietako bati dagokio, guk nagusitza hartzen dugun horri hain zuzen, eta beste kulturak berriz, minoritarioak dira. Hezkuntza arduratsu baterako ondorioak.

Balioetan hezteak: bakerako hezkuntza

URL: <http://www.pntic.mec.es/98/diciembre/paz1.htm>

Manuel Méndez eta Pilar Llanderas

Ikastetxearen ikasketa-proiektuan arrazakeriaren eta jarrera xenofoboaren tratamendua eta aniztasunaren ezagutza sartzeko baliabideak.

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua

Bizikidetza hezkuntza-ingurunean: 1. Kulturartekotasuna. Alderdi Orokorrak. 2. Gizarteratzea. 3. Intolerantzia. 4. Intolerantzia II

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/cpr.de.la.latina.carabanchel/convivir/interc.html>

Jesús Martín María Cabeza

Bizikidetzaren gaia aztertzeke proposamenak; Europako "Convivir es Vivir" deritzan nazioz gaindikot programaren barruan irakasleak prestatzea, ikastetxeetan bizikidetza hobea lortu ahal izateko.

Unitate didaktikoaren gida: Berdinak gara, desberdinak gara

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/igua-dif.htm>

Madril-Mendebaldeko Hezkuntzako Lurralde Zuzendaritzaren Osabidezko Hezkuntzako irakasleek prestatua.

Kulturartekotasunaren inguruko gogoetak eta kontzeptu-azterketak eta jarduera didaktikoetarako proposamenak. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

D.B.H.ko 4. ikasturteko Etika arloko programazioa.

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/ies.principe.de.asturias/Etica4.htm>

I.E.S. "Príncipe de Asturias". Lorca

Etika irakasgaia prestatzea Aniztasunaren zehar-gaia lantzeko.

Geure jostailuak egiten ditugu

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/juguetes.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Gerrakoak ez diren jostailuak egitea hondakinak erabiliz: Haur Hezkuntzarako lan-proposamena. Esperientzia honen bidez zeharkako hiru gairi buruzko alderdiak landu daitezke, horien artean bakea.

Indioak gara. Mozorroak hezkuntza-baliabide gisa erabiltzea zeharkako gaiak lantzeko

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/disfraces.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Haur Hezkuntzarako lan-proposamena, Komunikazio eta Antzezpen Arloko Ingurune Fisiko eta Sozialaren Arloan sartua. Era berean, oso gida baliagarria da Zeharkako Gaiei dagozkien alderdi batzuk lantzeko, adibidez: berdintasuna, besteenganako begirunea, tolerantzia, ingurumenaren babesa.

GKEak Eskolan

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/ongs.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Hainbat GKEk prestatutako hezkuntza-materialen bilduma hau Haur Hezkuntzako zeharkako gaiak lantzeko erabiltzen da. Material bakoitzarekin batera fitxa bat dator eta bertan haren interes didaktikoari buruzko iruzkinak agertzen dira.

Elkartasunean hezte

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/primaria/transversales/vaquita.html>

Mercedes García Ruiz, Javier Pérez Llorente, Alberto Rodríguez Felipe, Ruth Rodríguez Ríos, Rocío Segura Rodríguez, Ana María Suárez Gea eta Natalia Villalobos Vencelá.

Bakerako Hezkuntzari dagozkion gaiak aztertzen ditu eta Jarduera Koadernoan du ikasleentzat. Lehen Hezkuntzarako prestatua.

Film baten azterketa estetiko eta etikoa

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/paz2.html>

Marta Soria eta Pablo Arnau

M. Manchevski-ren "Before the Rain" filma aztertuz, nahi dugu ikasleek hizkuntza zinematografikoaren bidez jasotzen dituzten balio moralak (tolerantzia, elkartasuna, aniztasuna) bereganatzea, eta espainiar curriculumaren zeharkako gaiei buruzko gogoeta egitea. Material didaktikoen fitxategi trinkotuak ere eskura daitezke: I Eranskina, filmaren iruzkina egiteko gida. Kontakizun mitikoa genero humanistikokoaren barruan, II. Eranskina, filma ikusteko gida: osagai teknikoak, formalak eta estetikoak. .

Desberdintasunen hiria, arrazakeriaren, xenofobiaren eta antisemitismoaren aurkako erakusketa

URL: <http://www.pntic.mec.es/pagtem/babel/>

Baruch Spinoza Fundazioa.

Argazki Erakusketa birtuala; gaiak ikasgelan aztertzeko beharrezko iruzkinak ematen ditu.

Bere helburua da intolerantziatzko jarrerak eta jokabideak erakustea, gogoeta sustatzea eta jarrerak aldatzea. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

Informazioa eta baliabideak beste zerbitzari batzuetan:

"Crece con Derechos" proiektua

URL: <http://www.ucm.es/info/quiron/crecer.htm>

Hezkuntza Fakultatea – Irakasleen Heziketa Zentroa – Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean oso material didaktiko interesgarriak dituen proiektu honen bidez haurrek beren eskubideei buruz kontzientzia handiagoa hartzea lortu nahi da. Ekimen horretan oso kontuan hartu da XXI. Mendeko Hezkuntzarako Nazioarteko Batzordearen Txostenaren gomendioa, aurrerapen teknologiko berriak ematen dizkiguten aukerak hobeto aprobetxatu behar direla baitio.

EDUALTER, Bake, Garapen eta Kulturartekotasunerako Hezkuntza baliabideak sarean

Katalana, galegoa, euskara eta gaztelania.

URL: <http://www.pangea.org/edualter/>

Hainbat eratako materialak (liburu eta artikuluen fitxak, bideoak, dokumentuak) Bakearen, Kulturartekotasunaren eta Garapenaren Hezkuntzarako. Material horien fitxategi trinkotuak eskura daitezke PDF formatuan.

Fundació per la Pau

Katalana, gaztelania, ingelesa

<http://www.pangea.org/perlapau/>

Dokumentuak eta baliabideak sarean, bereziki "Boletín de la Fundación por la Paz" argitalpena. Fundazioak Baliabide eta Dokumentazio Zentroa du eta hainbat mintegi antolatzen ditu, bakearen defentsa, desmilitarizazioa, indarkeria-eza eta elkartasuna aztergai hartuta.

Espainiako Gazteriaren Kontseilua (CJE)

URL: <http://www.cje.org/tolerancia/toleraindex.htm>

Material asko eta oso egokiak ditu eta fitxategi trinkotuak eskuratzeko aukera ematen du. CJEk era askotako edukiak eskaintzen ditu bere zerbitzarian: abian diren kanpainak, Aniztasunaren aldeko Agiria, Kulturarteko Hitzordua, Kulturarteko Jolasa, Albisteak, legez xedapenak eta abar.

Kulturarteko Hezkuntza

Ingelesa, frantsesa, alemana eta gaztelania

URL: <http://www.solidar.org>

SOLIDARen Web orria. Erakunde honek Gizarte Ongizatea, Hezkuntza Iraunkorra eta Garapen Iraunkorra bultzatzen duten hainbat GKE elkartzen ditu. Europako Batasunaren laguntza du.

Gizarte Ingurunea

Gaztelania, katalana, euskara, alemana, ingelesa eta frantsesa.

URL: <http://www.entornosocial.es>

Argitalpen elektronikoa hau hainbat biztanle-talderekin (adinekoak, ezgaituak, adin txikikoak, emakumea, gaztea, etorkinak, bazterturik dauden pertsonak eta abar) lan egiten duten erakundeentzat eta gizarte-arreta eta zerbitzuak eskaintzen dituzten zentroentzat egina da.

Arrazismoaren aurka lanean ari diren GKEen arteko lankidetzak.

Ingelesa, alemana eta gaztelania.

URL: <http://www.fight-racism.org>

GKEen orrialdea, esteka, iritzi eta albisteekin.

Arrazakeriaren eta Intolerantziaren aurkako Europako Batzordea, Europako Kontseilua.

Ingelesa eta frantsesa

URL: <http://www.ecri.coe.fr>

ECRIren orri ofiziala. Bere jarduerari buruzko dokumentu ofizialak ditu, datu soziologikoak eta hezkuntza-material oso egokiak (hezkuntza-paketeak, baliabide grafikoak eta bideo trinkotuak eskuratzeko moduan).

1997 European Year Against Racism

Gaztelania, ingelesa, alemana.

URL: <http://europa.eu.int/en/comm/dg05/1997/cover.htm>

Glosategia; arrazakeriari buruzko liburu eta filmen kritikak; arrazakeriaren aurkako borrokarako jardunbide egokiak; heziketa-ekimenak, esperientzien zabalkundea, hezkuntza-proiektua; Lehiaketak; Legeria; hori dena Europako eremuaren barruan.

Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Goi Komisarioa – Nazioarteko Bulegoa

Ingelesa, frantsesa, alemana

URL: <http://www.unhcr.ch>

Unitate didaktikoak eta jarduerak prestatzeko moduluak, Hizkuntza eta Literatura, Arteak, Historia, Geografia eta Gizarte Hezkuntza arloetan. Lehen Mailako Hezkuntzako Hirugarren Ziklorako (10-12 urte) eta Bigarren Hezkuntzarako: dena ingelesez. Material batzuk frantsesez.

CIPIE, Inmigrazioaren Behatoki iraunkorra

URL: <http://www.eurosur.org/CIPIE/prensa.htm>

Espainiako prentsan, irrati eta telebistetan inmigrazioari buruz diotena aztertzen du. Hedabideei buruzko txosten interesgarriak; sarean argitaratuak.

“Desberdinak Gara, Berdinak Gara” dokumental-baliabideei buruzko gida. -0) Madrid, 1995

URL: <http://www.eurosur.org/RACIS/portada.htm>

Arrazakeria, Xenofobia, Antisemitismoa eta Intolerantziaren aurkako Gazteriaren Europako Kanpainaren Espainiako Batzordeak egindako gida da eta gai horietaz arduratzen diren pertsonen, hezitzaileen, ONGen eta oro har elkarte-mugimenduari beren lana egiteko tresna baliagarri bat emateko helburua du.

Secretariado General Gitano Elkarte

URL: <http://www.asgg>

Bibliografia, ikus-entzunezko material eta prentsako berri laburrei buruzko datu-baseak.

United for Intercultural Action European Network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees

Ingelesa

URL: <http://www.united.non-profit.nl/>

Arrazakeria eta diskriminazioaren aurkako borrokaren inguruko gaur egungo gaiak aztertzen dituzten informazio-liburuxka interesgarriak.

Errefuxiatuentzako Baliabideen Gida

URL: http://www.eurosur.org/IEPALA/guia_ref

Espainian errefuxiatuentzat lan egiten duten erakunde garrantzitsuenak identifikatu eta horietan eta beren zerbitzuetan jasotako informazioa zorroztz prozesatu ondoren osatutako gida da. Espainian errefuxiatu-egoera legez onartzeko aukera ematen duten tresna juridikoen bilduma eta errefuxiatuen eskubideen babesa bermatzen duten neurrien aplikazioa hartzen du bere barruan.

Revista Internacional de Ciencias Sociales

URL: <http://www.unesco.org/issj>

UNESCOK 1949. urtean sortu eta hiru hilean behin argitaratzen da aldizkari hau sei hizkuntzatan: Ingelesa, frantsesa, gaztelania, arabiera, txinera eta errusiera. Balio handiko datu-baseak ditu.

Manifiesto 2000

URL: <http://www.unesco.org/cpp/sp/index.html>

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2000. urtea Bakerako Kulturaren Nazioarteko Urte izendatu zuen eta UNESCOK horren inguruko jarduerak koordinatzen ditu mundu osoan. Bakearen Nobel Saridunek proposatu dute Bakearen eta indarkeria-ezaren kulturarako Manifiesto 2000 delakoa egitea, gizakiek dagokien erantzukizuna beren gain har dezaten: ez da deialdi bat, ez da goi mailako erakundeei helarazitako eskaera bat. Gizaki bakoitzak bake-kultura sustatzen duten balioak, jarrerak eta jokabideak benetan gauzatzeko duen erantzukizunari dagokio. Eraikuntza-lanetan.

Balioetan Hezteko materialak

Katalana eta gaztelania

URL: <http://www.xtec.es/recursos/valors/valors.htm>

Kataluniako Hezkuntzarako Informatika Programako zerbitzariaren orria da. Bere Datu Base bibliografikoak honako gaiak hartzen ditu: Kontsumoa, Giza Eskubideak, Garapenerako Hezkuntza, Bakerako Hezkuntza, Moralaren Hezkuntza, Bide Hezkuntza, bi sexuentzako aukera-berdintasuna, Kulturartekotasuna, Ingurumena, Gogoeta etikoa, Osasuna, Sexualitatea eta Tutoretza. SENDERIK (Herri Kulturarako Zerbitzuen Fundazioak) prestatu du.

Arrazakeria, xenofobia eta antisemitismoari buruzko eta Arrazakeriaren aurkako Europako Urteari buruzko ebazpena (1997) – B4-0045/97

URL: <http://www.europarl.es/correo/postales/racismo.html>

AFS-Kultura artekoa – Hezkuntza Orokorrerako Programa

URL: <http://www.afs-intercultura.org/index.html>

Moldaketa erraz batzuk eginda erabili daitezkeen material didaktikoak, gai hauek lantzeko: Giza Eskubideetan Heztea, Kulturarteko Hezkuntza, Boluntarioentzako Hezkuntza eta Kontzientzia orokorra.

Averroes, Andaluziako Hezkuntzarako Sare Telematikoa

URL: <http://averroes.cec.junta-andalucia.es/www/inmigrantes/enlaces.html>

Kulturartekotasun eta Hezkuntzari buruzko esteken bilduma interesgarria; informazioa erabili daitezkeen hezkuntza-mailak eta horiei buruzko baliabideak azaltzen dira.

Zeharkako Gaietarako Programa – Hezkuntza eta Kultura Kontseilaritza – Madrilgo Erkidegoa

URL: <http://platea.pntic.mec.es/cam/srp/transversales/Transversales.html>

Funtsean, irakasleen prestakuntzarako ikastaro-eskaintzak dira.

Garapenerako hezkuntza, gatazkak eta era horretako beste gai batzuetan zuzenean lan egiteko eta jarduera zehatzak antolatze materialak.

Teknika eta estrategia didaktikoak

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak HEGOA: Bilbao, 1997. 172, 174, 176 eta 178. or.

Tekniken Koadernoak

"Eta zuk.... zer diozu? Proiektua, ACSUR-Las Segovias, garapenerako hezkuntza-arloa.- Madril, 1995

Nola prestatu gidoi didaktikoak?

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak. HEGOA: Bilbo, 1997. 154. or.

Irudi batekin egin ditzakegun lanen zerrenda

Pedro Saez. Gatazken Gakoak. Garapenerako hezkuntza-gida didaktikoak. CIP: Madril, 1997.76-77 or.

Argazki-erakusketak

Nola prestatu "Mundu bakar bateko astea"

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1977. 11-13 or.

"Munduaren egoera" lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 14-17 or.

Gazteen eskubideen enkantea lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 20-26 or.

Mina-joko polemikoa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril 1997 31-36 or.

Haize-arrosa

Jarduerak

- Albatros. Kultura desberdin batekin topo egitea. Kultura-aurreiritziei buruzko jarduera

- AVE trenak. Indarkeriarik gabeko ekintza-metodoak pentsatzeko jardura. Roleplaying
- Kulturarteko aniztasunerako jardura. Kulturartekotasuna
- Jardura. Marginazio-estereotipoak.
- Ikus-entzunezko Baliabidea: "La clase dividida" bideoaren erreferentzia. Ikuspegi sozio-afektiboa.

Giza eskubideen aldarrikapen unibertsala

Hitzaurrea

Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;

Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizakia-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrean aurkitu ez dadin;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela, baita ere, herrialdeen artean harreman lagunkoiak bultzatzea;

Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela Agirian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Kontuan izanik Estatu Kideek, Nazio Batuen Erakundearekin elkarlanean, gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen begirune orokorra eta eraginkorra ziurtatzeko hitza eman dutela;

Kontuan izanik emandako hitz hori osotasunean betetzeko garrantzi handikoa dela eskubide eta askatasun horiek berdin ulertzea;

BATZAR NAGUSIAK

GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN

UNIBERTSAL HAU EGITEN DU

Herri eta nazio guztiek izan beharreko jomuga legez, bai norbanakoek eta bai erakundeek. Aldarrikapen honetan etengabe oinarrituta, alde batetik, eskubide eta askatasun hauen begirunea bultzatzen da irakaskuntzaren eta hezkuntzaren bidez eta, bestetik, nazio mailan eta nazioarte mailan arian-arian neurriak hartuz, era eraginkorrean eta orokorrean ezar daitezkeen ziurtatzeko, bai elkarkide diren estatu batuetako herrien artean eta baita horien eskumenpean dauden lurraldeetan ere.

1. atala

Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute.

2. atala

Gizaki orori dagozkio Aldarrikapen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larru-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorteria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Ez zaio begiratuko gainera, pertsona zein herrialde edo lurraldetakoa den; ezta hango politikari, legeei edo nazioarteko egoerari, nahiz eta herri hori burujabea izan, besteren zainpeko lurraldea, autonomiarik gabea edo nola-halako burujabetasun-mugak dituen.

3. atala

Norbanako guztiek dute bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea.

4. atala

Inor ez da izango besteren esklabu edo uztarpeko; debekatuta dago esklabutza eta esklabuen salerosketa oro.

5. atala

Ezin daiteke inor torturatu, ezta inori zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik eman ere.

6. atala

Edozein gizon-emakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitor diezaioten eskubidea.

7. atala

Gizon-emakume guztiak berdinak dira legearen aurrean eta denek dute, bereizkeriarik gabe, legezko babes izateko eskubidea. Denek dute Aldarrikapen hau hausten duen edozein bereizkeriaren aurka eta bereizkeria horren eragileen aurka babes berbera izateko eskubidea.

8. atala

Pertsona orok du Konstituzioak edo legeek gizon-emakumeei aitortzen dizkieten oinarritzko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi aginpidedunetan errekurso eraginkorra jartzeko eskubidea.

9. atala

Inor ezingo da arrazoirik gabe atxilotu, preso hartu edo erbesteratu.

10. atala

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi burujabe eta alderdikieriarik gabean jendaurrean hitz egin eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere eskubide eta betebeharrak erabakitzeke, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertzeke.

11. atala

1. Delituagatik salatutakoak eskubidea du errugabetzat jo dezaten, errudun dela legez eta jendaurreko epaiketan frogatzen ez den bitartean. Epaiketan bere burua zaintzeko berme guztiak ziurtatuko zaizkio.

2. Egintzak edo behar-uzteak izandakoan, herrialdeko edo nazioarteko legeriaren arabera delitu ez baziren, ezingo da inor kondenatu. Delitua egitean ezargarri den zigorra baino larriagorik ere ezingo zaio jarri.

12. atala

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan eskusartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Nornahik du eskusartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea.

13. atala

1. Pertsona orok du joan eta etorri aske ibiltzeko eskubidea eta Estatu baten lurraldean bizilekua aukeratzekoa.

2. Pertsona orok du edozein herrialdetatik alde egiteko eskubidea, baita norberetik ere, eta norbere herrialdera itzultzekoa.

14. atala

1. Jazarpenik jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

2. Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

15. atala

1. Pertsona orok du herritartasuna izateko eskubidea.

2. Inori ezingo zaio arrazoirik gabe herritartasuna kendu, ezta herritartasuna aldatzeko eskubidea ukatu ere.

16. atala

1. Gizonek eta emakumeek, ezkontadinetik aurrera, ezkontzeko eta familia aratzeko eskubidea dute, arraza, herritartasun edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.

2. Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.

3. Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta Estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

17. atala

1. Pertsona orok du jabe izateko eskubidea, bakarka nahiz taldean.

2. Arrazoirik gabe, ez zaio inori bere jabegoa kenduko.

18. atala

Pertsona orok pentsamendu-kontzientzi eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinesmena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo sinesmena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, ihardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

19. atala

Gizabanako guztiek dute eritzi-eta adierazpen-askatasuna. Eskubide horrek barne hartzen du erlijioa eta sinismena aldatzeko askatasuna eta bakoitzaren eritziengatik inork ez gogaitzeko eskubidea, ikerketak egitekoa eta informazioa eta eritziak mugarik gabe eta nolanahiko adierazpidez jaso eta zabaltzekoa.

20. atala

1. Nornahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.
2. Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera.

21. atala

1. Pertsona orok du bere herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, zuzenean nahiz libre aukeratutako ordezkarien bitartez.
2. Pertsona orok du berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea.
3. Herriaren borondatea da botere publikoaren agintearen oinarria; borondate hori aldian-aldian egingo diren benetako hauteskundeetan adieraziko da. Hauteskundeok bozketa orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez egingo dira, edo boto askatasuna bermatzen duen beste bide batez.

22. atala

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantzaz izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, Estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, norbanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren ekonomi, gizarte eta kultura mailako eskubideak asetuta izatekoa.

23. atala

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzekoa, lanbaldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.
2. Pertsona orok du, bereizkeriarik gabe, lan beragatik lansari berbera jasotzeko eskubidea.
3. Lanean ari denak bidezko lan-saria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez bada lansaria, gizarteko laguntzaren bidez osatuko da.
4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko, sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

24. atala

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea, aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

25. atala

1. Pertsona orok du bizimodu egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongi izatea bermatuko diena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, medikusorospena eta gizarte-zerbitzuak; eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzaroa edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen denerako aseguruia izateko eskubidea ere.
2. Amek eta haurrek laguntza bereziak jasotzeko eskubidea dute. Haur guztiek, senar-emazteengandik nahiz ezkontzatik kanpo jaiotakoek, gizartearen babes berbera izateko

eskubidea dute.

26. atala

Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza dohainekoa izango da oinarritzko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarritzko ikasketak egitea derrigorrezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goimailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

2. Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da eta giza eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen iharduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

3. Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

27. atala

1. Pertsona orok du eskubidea elkarteko kultur ekitaldietan aske parte hartzeko, artelanez gozatzeko, eta zientzi aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko.

2. Zientzia, literatura edo arte mailan egindako lanen egille diren pertsona guztiek dute horregatik eskubidea dagozkien interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea.

28. atala

Pertsona guztiei dagokien eskubidea da, Aldarrikapen honetan azaldutako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatuko dituen gizarte mailako eta nazioarteko ordena ezar dadin.

29. atala

1. Pertsona orok komunitatearekiko betebeharrak ere baditu, komunitatea baita bere nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra.

2. Pertsona orok, gainontzeko herritarren eskubide eta askatasunen begirunea ziurtatzeko eta gizarte demokratiko bateko moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak betetzeko lege ezar daitezen mugak baino ez ditu izango dagozkion eskubide eta askatasunez baliatzeko orduan.

3. Eskubide eta askatasun hauetaz ezingo da inor baliatu Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurka.

30. atala

Aldarrikapen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu Estatuari edo talde edo norbanakoren bati Aldarrikapen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatze ekintzak edo ihardunak burutzeko eskubidea ematen zaionik.

UMEAREN ESKUBIDEEI BURUZKO KONBENTZIOA

Nazio Batuen Batzar Orokorrak 1989ko azaroaren 20an onartua. Xedapen nagusien laburpena (Unicef Espainia).

1. Artikulua: Umearen definizioa

Ume bezala definitzen da gizaki oro bere jaiotzatik hasi eta 18 urte bete arte, adin hori baino lehenago adin-nagusitasuna lortzen ez badu behintzat.

2. Artikulua: Diskriminaziorik ez

Eskubide guztiak ume guztiei aplikatu behar zaizkie, inolako salbuespenik gabe, eta Estatuaren obligazioa da umea era guztietako diskriminazioetatik babesteko beharrezko neurriak hartzea.

3. Artikulua: Umearen interesak lehentasuna dauka

Umeari buruzko neurri guztien oinarrian, haurren interesak lehentasuna duela hartu behar da kontuan. Estatuari dagokio babes eta zaintza egokia ziurtatzea, gurasoek edota beste pertsona arduradunek horretarako gaitasunik ez dutenean.

4. Artikulua: Eskubideen aplikazioa

Estatuaren obligazioa da Konbentzio honetan onartutako eskubide guztiak eraginkorrak izan daitezen beharrezko neurriak hartzea.

5. Artikulua: Gurasoen gidaritza eta orientazioa

Estatuaren obligazioa da gurasoek eta baita familiartekoez ere umeari bere ahalmen eta gaitasunen eboluzioarekin batera doan orientazioa emateko dituzten erantzukizuna eta eskubideak errespetatzea.

6. Artikulua: Bizi-iraupena eta garapena

Ume orok du bizitzeko eskubide inprimitiboa eta Estatuaren obligazioa da umearen bizi-iraupena eta garapena garrantzitzea.

7. Artikulua: Izena eta nazionalitatea

Ume orok dauka jaiotzatik beretik izena edukitzeko eta baita nazionalitate bat lortzeko eskubidea ere.

8. Artikulua: Identitatea gordetzea

Estatua behartua dago umearen identitatea babestera eta, behar izanez gero, berrezartzera, baldin eta umeari identitate horren zati bat edo bere osagai guztiak (izena, nazionalitatea eta famili mailako loturak) kendu izan balitzaizkio.

9. Artikulua: Gurasoen banantzea

Umearen eskubidea da bere gurasoekin bizitzea, banantzea umearen beraren interes gorenerako beharrezkoa gertatzen den kasuetan izan ezik. Umearen eskubidea da guraso biek zuzeneko harremana edukitzea, horietako batengandik edo baita biengandik ere banandua edo apartatua egonez gero. Estatuari dagokio alderdi honen erantzule izatea, banantzea berorren ekintza batek eragina gertatzen den kasuan.

10. Artikulua: Familia berriro elkartzea

Umeen eta baita berorien gurasoen eskubidea da atzerriko edozein herritatik irtetea eta bakoitzaren herrialdean sartzea, beti ere familia berriro elkartzeko edota gurasoen eta seme-alaben arteko harremana mantentzeko.

11. Artikulua: Erretentzio eta traslado ez-zilegiak

Estatuaren obligazioa da traslado ez-zilegien kontra eta umeak atzerrian zilegi ez den

moduan erretenitzearen kontra borrokatzeko beharrezko neurriak hartzea, bai hori egiten duena gurasoetako bat denean, edo baita hirugarren pertsona batek egiten duenean ere.

12. Artikulua: Umearen iritzia

Umeak bere iritzia adierazteko eskubidea dauka, eta baita iritzi hori kontuan hartua izateko eskubidea ere, haurrari dagozkion arazo guztietan.

13. Artikulua: Adierazpen-askatasuna

Ume orok du era guztietako ideiak eta informazioak bilatu, jaso eta hedatzeko eskubidea, beti ere hori egiten duenean beste batzuen eskubidearen kalterako ez baldin bada.

14. Artikulua: Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasuna

Umeak pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasunerako eskubide osoa dauka, bere gurasoen gidaritzapean eta legeak ezarritako agindu eta mugen barruan noski.

15. Artikulua: Elkartzeko askatasuna

Ume orok du elkartzeko askatasunaren eskubidea, eta baita bilerak egiteko eskubidea, beti ere hori beste inoren eskubideen kontra ez baldin badoa.

16. Artikulua: Bizitza pribatuaren babesa

Edozein umek dauka bere bizitza pribatuan, bere familian, bere helbidean eta bere korrespondentzian beste inork muturrik ez sartzeko eskubidea eta baita bere ohorean erasotua ez izateko eskubidea ere.

17. Artikulua: Informazio egokia jasotzeko eskubidea

Komunikabide sozialek zeregin oso garrantzitsua betetzen dute umeei zuzendua dagoen informazioa, helburu bezala haurraren ongizate morala sustatzea duen informazioa, hedatzeko orduan. Herrien elkar-ezagutza eta elkar-ulermena, umearen kultura errespetatuz. Estatuaren obligazioa da puntu honen inguruan neurri sustatzaileak hartzea, eta umea, bere ongizaterako kaltegarria gerta daitekeen informazio eta material orotatik babestea.

18. Artikulua: Gurasoen erantzukizuna

Guraso bien erantzukizunik behinena umeen hazkuntza da eta Estatua beren eginkizun horretan beharrezkoa duten asistentzia ematera behartua dago.

19. Artikulua: Tratu txarren aurkako babesa

Estatuaren obligazioa da gurasoek edo haurren zaintzaz arduratzen den beste edozein pertsonak emandako tratu txarretatik umeak babestea eta horri buruzko neurriak, prebentzio-mailakoak nahiz tratamendukoak ezartzea.

20. Artikulua: Beren famili girotik aldenduak dauden umeen babesa

Estatuaren obligazioa da beren famili girotik aldenduak dauden umeei babes berezia eskaintzea, atentzio familiarra ordeztuko duten zaintzen mesedea jasoko dutela ziurtatuz edota etxe edo egoitza egoki baten ezarriak izango direla ziurtatuz, beti ere umearen jatorri kulturala kontuan hartuz.

21. Artikulua: Adopzioa

Adopzioa edo umeordetza ezagutu, onartu eta/edo baimentzen duten Estatuetan, beti ere umearen interes gorenak edukiko du lehentasunezko kontsiderazioa, adopzioa onargarria dela ziurtatzeko beharrezko garantia guztiak bertan biltzen direla segurtatuz, hala nola baita agintari eskudunen baimena ere.

22. Artikulua: Ume errefuxiatuak

Babes berezia eskainiko zaie errefuxiatutzat jotzen diren umeei edota errefuxiatuaren estatutua eskatzen dutenei, eta Estatuaren obligazioa da erakunde eskudunekin lankidetzan aritzea, aipatu babes eta asistentzia hori garantizatzeko.

23. Artikulua: Ume ezinduak

Mentalki edo fisikoki ezinduak diren umeek, beren autoaskitza eta erabateko gizarte-integrazio aktiboa lortzera bideratuak dauden zaintzak, hezkuntza eta trebakuntza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

24. Artikulua: Osasuna eta zerbitzu medikoak

Umeek ahalik eta osasun-mailarik altuena gozatzeko eskubidea dute, zerbitzu medikoetara eta errehabilitazioko zerbitzuetara irispidea edukitzeko eskubideaz gain, arreta berezia jarri osasunaren lehen mailako atentzioarekin, zaintza prebentiboekin eta haur-hilkortasunaren beherakadarekin zerikusia dutenengan. Estatuaren obligazioa da umearen osasunarentzat kaltegarriak izan daitezkeen usadio eta ohitura tradizionalak desagertzera bideratuak dauden neurri egokiak hartzea.

25. Artikulua: Internamenduaren aldizkako ebaluazioa

Osasun fisiko edo mentalaren atentzio, babes edo tratamendurako agintari eskudunen aginduz internatua izan den umeak bere internamendu hori eragin zuten baldintza eta xehetasun guztien aldizkako berrikuspen eta ebaluazioa egiteko eskubidea dauka.

26. Artikulua: Gizarte-segurantza

Ume orok dauka gizarte-segurantzaren mesedea jasotzeko eskubidea.

27. Artikulua: Bizi-maila

Ume orok dauka bere garapenerako egokia den bizi-maila bat jasotzeko eskubidea eta gurasoen erantzukizun behinenetako bat da hori haurrari eskuratzea. Estatuaren obligazioa da erantzukizun hori asumitua izan dadin neurri egokiak hartzea, eta egiaz asumitua izan dadila egikaritzea, baita janarizko pentsioa ordainduz ere hori beharrezkoa gertatuko balitz.

28. Artikulua: Hezkuntza

Ume orok du hezkuntzarako eskubidea eta Estatuaren obligazioa da gutxienez ere lehen mailako hezkuntza doakoa eta derrigorrezkoa ziurtatzea. Eskolako diziplina aplikatu arren ere umearen duintasuna errespetatu egin beharko da, gizakia den heinean.

29. Artikulua: Hezkuntzaren helburuak

Estatuak onartu behar du hezkuntza umearen nortasuna eta gaitasunak garatzera bideratu behar dela, haurra bizitza heldu aktiborako prestatu ahal izateko, oinarritzko giza eskubideenganako errespetua sustatuz umearengan, eta norberaren balio kultural eta nazional propioenganako nahiz bereaz bestelako zibilizazioenganako errespetua garatuz.

30. Artikulua: Gutxiengoetako edo populazio indigenoetako umeak

Gutxiengo jakin bateko umeek nahiz populazio indigenoetako umeek beren bizitza kultural propioa edukitzeko, beren erlijio berezia praktikatzeko eta beren hizkuntza propioa erabiltzeko eskubidea dute.

31. Artikulua: Aisia, jolasa eta kultur jarduerak

Umeak aisiarako eta jolaserako eskubidea dauka, eta baita jarduera artistiko eta kulturaletan parte hartzeko ere.

32. Artikulua: Adin txikikoen lana

Estatuaren obligazioa da umea bere osasun, hezkuntza edo garapenarentzat kaltegarria gerta daitekeen edozein lan egikaritzetik babestu edo begiratzea; baita enplegu batean onartua izateko gutxieneko adinak ezarri eta berorren baldintzak arautzea ere.

33. Artikulua: Estupezazienteen erabilera eta trafikoa

Umearen eskubidea da estupezazienteen eta substantzia psicotropikoen erabileratik babestua izatea, eta substantzia horien produkzioan edo banaketan nahasiak egon daitezen eragozteak.

34. Artikulua: Esplotazio sexuala

Umeak esplotazio eta abusu sexualetatik babestua izateko eskubidea du, eta eskubide horren barruan sartzen dira prostituzioan edota usadio edo praktika pornografikoetan erabiliak izatea.

35. Artikulua: Umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa

Estatuaren obligazioa da umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa galarazteko eta prebenitzeko beharrezko neurri guztiak hartzea.

36. Artikulua: Bestelako esplotazio-forma batzuk

Umearen eskubidea da 32, 33, 34 eta 35. artikuluetan kontuan hartuak izan ez diren bestelako esplotazio-forma guztien kontrako babes jasotzea.

37. Artikulua: Tortura eta askatasun-gabetzea

Ezein ume ez da torturatua izango, ezta tratu krudel, anker edo bihotz-gabekorik jasango, heriotza-zigorrik, betirako presoaldirik edota atxilotze nahiz gartzeleratze legez kontrako edo arbitrarioz ezarriko ere. Askatasun-gabetua izan den ume oro gizatasunez tratatua izango da, helduengandik aparte mantendua egongo da, bere familiarekin harremanak edukitzeko eskubidea gordeko du eta asistentzia juridikoa eta bestelako laguntza egokiak berehala eskuratuko zaizkio.

38. Artikulua: Gatazka armatuak

15 urte bete aurretik umeak ezingo du zuzenean inolako liskarretan parte hartu ezta indar armatuek erreklutatua izan ere. Gatazka armatuen eragin eta erasanpean dauden ume guztiek babes eta zaintza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

39. Artikulua: Errekuperazio soziala eta bergizarteratzea

Estatuaren obligazioa da torturaren, gatazka armatuen, abandonuaren, tratu txarren edota esplotazioaren biktima diren umeek tratamendu berezia jaso dezaten neurri egokiak hartzea, haur horien errekuperazio soziala eta bergizarteratzea ziurtatzeko.

40. Artikulua: Adin txikikoen justizia administratzea

Akusatua den edozein ume, edota legeak hautsi edo urratzeagatik errudun deklaratu den edozein ume bere oinarritzko eskubideak errespetatuak izan daitezen eskubidea dauka, eta batez ere ekitatezko prozedura baten garantia guztiak aprobetxatzeko eskubidea, eta baita bere defentsa prestatu eta aurkeztu ahal izateko asistentzia juridikoa edota bestelako laguntza egokiak edukitzeko eskubidea ere. Posible denean, prozedura judizialera ez jotzeko eta instituzio berezietan ez internatzeko ahaleginak egingo dira.

41. Artikulua: Indarrean dauden arauen errespetua

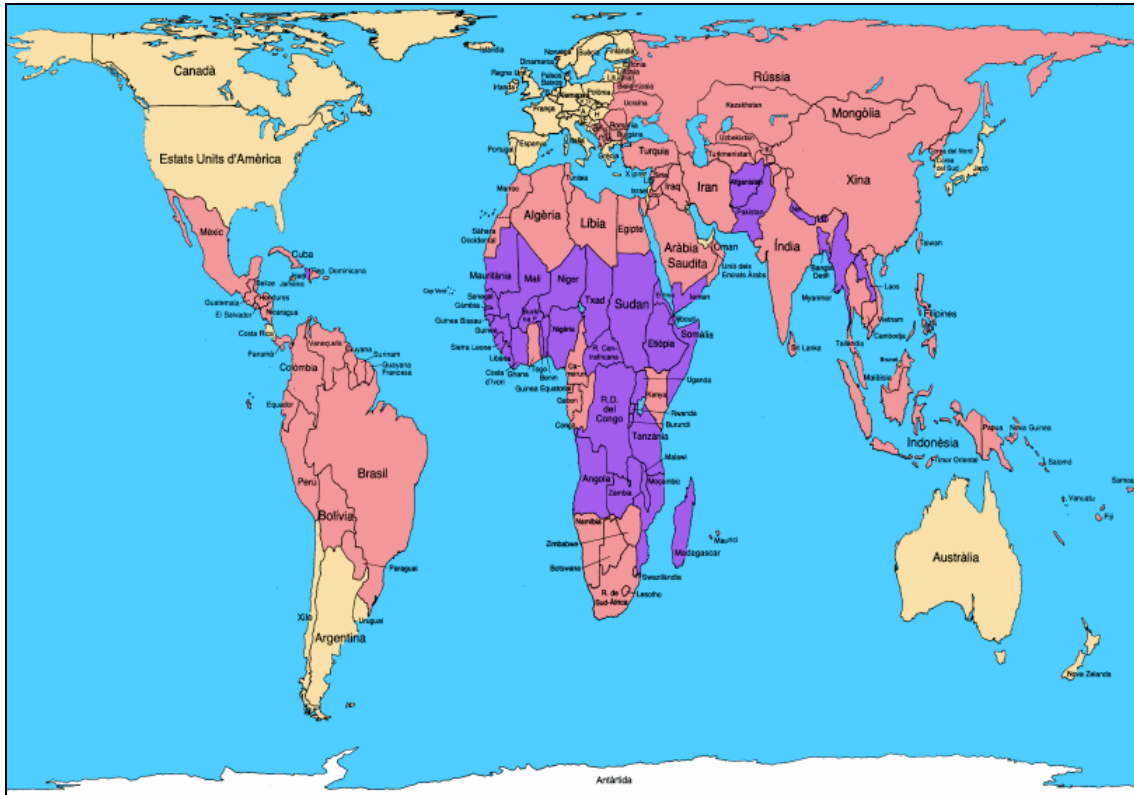
Nazioko lege batek edota Estatu horretan indarrean dagoen bestelako nazioarteko xedapen batek ezarritako arau bat Konbentzio honetako xedapen analogoa baino umearentzat faboragarriagoa gertatzen den kasuan, aipatu xedapen edo arau faboragarriago hori aplikatuko da.

Haurren Eskubideen gaineko Deklarazio Unibertsala

Laburbilduta eta modu errazean

1. Berdintasunerako eskubidea, arraza, erlijioa edo nazionalitatea edozein dela ere.
2. Babes berezi baterako eskubidea, osasuntsu eta libre hazi daitezen fisikoki, mentalki eta sozialki.
3. Izena eta nazionalitatea edukitzeko eskubidea
4. Elikadura, etxebizitza eta medikuen zaintza egokia izateko eskubidea.
5. Fisikoki edo mentalki ezinduak diren haurrek eskubide izan behar dute hezkuntzarako, eta laguntza bereziak eman behar zaizkie.
6. Ulertuak eta maitatuak izateko eskubidea gizartearen eta familiaren aldetik.
7. Hezkuntza doan jasotzeko eskubidea. Dibertitzeko eta jolasteko eskubidea.
8. Arreta eta laguntza eskubidea arrisku kasuetan.
9. Lan-esplotaziotik abestu behar dira haurrak eta ezin dira abandonatu.
10. Solidaritatea, adiskidetasuna eta justizia sustatzen dituen hezkuntza jasotzeko eskubidea dute haurrek.

8. Peters-en Mapa

A ze mapamundi arraroa, ezta? Esan liteke irudia dokumentuan sartzean “desitxuratu” egin dela. Bada ez, mapa ondo dago; izan ere, munduaren itxura ondoen erakusten digun plano da. Orduan, zergatik ikusi ohi dugu zapalago? Normalean Mercator-en Mapa erabiltzen delako.

Mercator-en proiektzioa

Mercator-en mapa 1569. urtean sortu zen; garai hartan marinelek belaz lagundurik zeharkatzen zituzten ozeanoak, egurrezko itsasontzietan, izarrak gidari zituztela. Proiektzio horren arrakasta honela azal daiteke: bertan egindako edozein lerro zuzenek egiazko ibilbidea erakusten du, eta mapan markatutako angeluari itsasorratzaren bidez jarraituz, ondo nabiga daiteke. Herrialdeen itxura egiazkoa da, baina horien azalera berezkoa baino askoz handiagoa da latitude altuetan, Europan eta Iparramerikan, munduko aberastasun osoaren %80 kontzentratzen den herrialdeetan hain zuzen.

Peters-en proiektzioa

Mapa hau Arno Peters historialari eta kartografoak proposatu zuen Alemanian 1974an eta sekulako eztabaida piztu zuen. Peters-en proiektzioa proiektzio zilindrikoa eta konformea zen, Mercator-ena bezala. Baina, aurrekoak ez bezala, matematikoki zuzentzen du altitude altuen distortsioa. Peters-en proiektzioak munduaren **irudi eurozentrikoa** baztertzen du. Eskalak gutxien desitxuratzen dituen proiektzioa da. Dauden proiektzio guztietatik bera egokitzen da ondoen munduaren benetako neurrietara.